

1. Allen voor één

Bea van Dorpe (Kortrijk, 1944)

Keramiek en metaal

Markt

Bea van Dorpe werd in 1944 in België geboren. Daar studeerde zij beeldhouwkunst (1951-1961) en later toegepaste kunsten (1966-1969) aan de academie van Kortrijk. In 1988 behaalde ze een bronzen medaille Europese Kunst. Ze exposeert haar werk zowel in binnen- als buitenland (onder meer in Nederland, Frankrijk en Luxemburg).

In haar beelden staat de mensheid centraal. Haar menselijke wezens worden vormgegeven in de oermaterie van aarde en steen en lijken stuk voor stuk de herinnering aan een vergeten beschaving in zich te dragen. Bea van Dorpe geeft er de voorkeur aan haar beelden in een groep te plaatsen. Haar beeldengroep *Allen voor één* wordt gevormd door vijf mannen en een vrouw. De groep lijkt geleid te worden door de karaktervolle kopman en wordt afgesloten door de vrouw die het geheel een wat zachtere uitstraling geeft. Allen staan ze diep in gedachten verzonken, met de armen over elkaar of de handen in de zakken. Bea van Dorpe heeft met deze groep zielsverwanten willen verbeelden die proberen het mysterie van de menselijke geest te doorgronden. Op deze manier wordt vorm gegeven aan de samenhang tussen geest en lichaam, vorm en inhoud.

Tekst: Bea van Dorpe, LM

2. Muze

Marti de Greef (Eindhoven, 1951)

Brons

Markt

Marti de Greef wordt in 1951 in Eindhoven als jongste in een gezin van vier geboren. Al in zijn jeugd komt zijn creatieve aard naar voren. Na twee jaar verlaat hij de MULO om een meer praktische studie te gaan volgen: de schildersopleiding aan de ambachtschool. Zoekend naar een richting die het beste bij hem past komt hij terecht als decorateur bij Krien de Grit en vervolgens als medewerker op de reclameafdeling bij een drogisterij. Van 1969 tot 1975 volgt hij een vrije studierichting aan de avondopleiding van de Academie voor Industriële Vormgeving te Eindhoven. Na het zien van een film over bronggieter weet hij welke weg hij in wil slaan. In 1978 gaat hij aan de slag als bronggieter. Het is een vak dat hij nog steeds weet te combineren met zijn kunstenaarsschap. De Greef voert al zijn sculpturen uit in brons. Het is een materiaal waar hij naar zijn gevoel alles in kwijt kan. Kijkend naar de beelden van Marti de Greef kan men niet om de associatie met de klassieken heen. Bij nadere bestudering blijkt echter dat deze overeenkomst met name het onderwerp (amazones, naakten, krijgers, stieren en paarden) en de grondvorm betreft. Vanuit deze basis vertrekt De Greef om op zijn weg naar het eindresultaat naar eigen inzicht lichaamsdelen af te kappen of juist dikker aan te zetten. Het gaat hem niet om de precieze weergave, maar om de zeggingskracht die het beeld uitstraalt.

Het meest kenmerkende aspect van zijn werk, het weglaten van lichaamsdelen, gebeurt dan ook met dit doel voor ogen. Juist door dit weglaten zal de beschouwer aan het werk worden gezet. Wat ontbreekt, wordt immers in gedachten aangevuld. Hoewel De Greef vanuit een figuratieve basis vertrekt, komen zijn beelden los van de zichtbare werkelijkheid. Dit bewust weglaten van bepaalde lichaamsdelen ter verhoging van de esthetische waarde, gaat terug naar Auguste Rodin (1840-1917), die door De Greef ook zeker als inspiratiebron wordt gezien.

Het beeld *Muze*, dat in 2007 op het marktplein is geplaatst, is in vele opzichten typerend voor zijn oeuvre. Het lichaam heeft door de gespierde schouders, de duidelijk gevormde borsten en zichtbare tepels en de rondingen van billen en benen een haast barokke wulpsheid. Het golvende vrouwenlichaam komt ogenschijnlijk los van de sokkel en tart de zwaartekracht. Door de kromming van de rug en de gestrektheid van het been wordt het beeld gekenmerkt door een enorme spanning. Als gevolg van de weglating van hoofd en armen en het aandikken van de beenpartij is de ruimte die het beeld in lijkt te nemen veel groter dan de daadwerkelijke afmeting.

3. Belpaal

Brons
Plaguetten van Willem van der Velden
2006
Markt

In 2006 bestond de Helmondse carnavalsvereniging De Keiebijters 4 keer elf, oftewel 44 jaar. Binnen de carnavalskringen een belangrijk jubileum. Ter gelegenheid hiervan heeft de vereniging de zogenaamde 'Belpaal' aan de gemeenschap aangeboden. Tijdens de carnavalsdagen geeft de klok het tijdstip 11.11 uur aan. De klok is gegoten bij Petit en Fritsen. De onderliggende plaquette is ontworpen door de Helmondse kunstenaar Willem van der Velden, van wie in deze beeldenroute nog twee andere sculpturen zijn opgenomen.

4. Profiel

Pépé Grégoire (Teteringen, 1950)
Brons
Markt

De beeldhouwer Pépé Grégoire wordt in 1950 in Teteringen geboren. Wanneer hij zeven jaar is verhuist de familie naar Laren, waar de kunstenaar tegenwoordig nog steeds woont en werkt. Hij groeit op in een kunstzinnige familie. Zijn vader is de beeldhouwer Paul Grégoire, zijn grootvader de schilder Jan Grégoire. Ook zijn broer zal later kiezen voor een kunstenaarsbestaan. Van 1968 tot 1974 studeert Pépé Grégoire aan de Rijksacademie voor Beeldende Kunsten te Amsterdam, waar hij onder meer les krijgt van zijn vader en van Theresia van der Pant.

Hij werkt veel in opdracht van gemeenten en instellingen. Zijn werk is dan ook op veel plaatsen in de openbare ruimte in Nederland te bewonderen. Ook maakt hij in opdracht portretten. Zo poseerde koningin Beatrix in 1982 voor een bronsporeet dat in opdracht van Shell werd vervaardigd. Zijn vrije werk bestaat uit zowel monumentale bronzen sculpturen als kleinere werken. Pépé Grégoire heeft diverse prijzen gewonnen. Onder meer de Buys van Hulstprijs in 1974 en in 1985 de Jan Hamdorffprijs.

Zijn sculptuur *Profiel* is kenmerkend voor de gebruikmaking van de omliggende ruimte. Het silhouet van een gezicht is ontdaan van alle overbodige kenmerken. Wat overblijft is een scherp profiel dat ondanks deze weglatingen veel ruimte in lijkt te nemen. Juist door het afwezige ontstaat de vorm. Het is een gezichtslijn waarin alle zintuigen – gehoor, zicht, reuk, smaak en gevoel - samenkomen. 'Een profiel is daarom de antenne van de oriëntatie op onze directe omgeving en daarmee tegelijkertijd het meest kenmerkende en karakteristieke van onze persoonlijkheid.'

Tekst: Pépé Grégoire, LM

5. Kukusan Selametan

Saskia Vermeesch (Krommenie, 1966)

Gietijzer

1991

Markt

Saskia Vermeesch studeerde aan de Academie voor Beeldende Vormgeving te Tilburg. Hier heeft zij ook haar eerstegraads docentenbevoegdheid behaald. Tegenwoordig werkt ze als zelfstandig beeldend kunstenaar te Deurne. Naast dit beeldend werk geeft ze ook workshops en lezingen voor particulieren, bedrijven en culturele verenigingen en geeft ze privéles beeldende vorming en Tai Chi aan kinderen. Al deze werkzaamheden zijn doorspekt met de invloed van het moederland van haar voorouders: Indonesië. Opgegroeid als Indische vrouw in Nederland hebben de naweën van de Indonesische cultuur een onmiskenbaar grote invloed op haar en daaruit voortvloeiend op haar beeldend werk. In haar werk gedenkt zij haar voorouders en verwerkt ze karakteristieke aspecten van de Indonesische cultuur, die in haar persoonlijke herinnering een rol spelen. Zo vormt de symboliek van getallen, kleuren en vormen een belangrijk uitgangspunt binnen haar werk.

Meerdere malen is Saskia Vermeesch afgereisd naar Indonesië om daar overgangsceremonies te bestuderen. Het zien, beleven en bestuderen van deze overgangsceremonies is voor haar belangrijk om te onderzoeken en te ontdekken hoe de Indo's deze diepgewortelde cultuurelementen van Indonesië hebben meegenomen en uitgefilterd tot een eigen Indisch cultuurelement. In het beeld *Kukusan Selametan* zijn karakteristieke aspecten van de Indonesische cultuur verwerkt. Centraal staat de eetcultuur. Eten speelt in Indonesië in het dagelijks leven, maar vooral bij rituele gebeurtenissen door het hele leven heen, een belangrijke rol. Saskia Vermeesch leerde al vroeg deze rituele kant van het eten kennen door de selametans (offermaaltijden) die voor gelegenheden werden aangericht in haar familie. Onmisbaar hierbij is de nasi kuning (gele rijst), die in een kukusan (rijststomer) wordt klaargemaakt.

Met dit beeld wil Saskia Vermeesch terugkijken naar haar oorsprong. Ze richt een offermaaltijd aan voor haar voorouders: een rituele maaltijd als verering aan hen. Toch is het geen letterlijk herstel van een verdwijnende traditie. Vermeesch heeft haar herinneringen en ervaringen verwerkt tot een kunstwerk dat een heel eigen stempel draagt.

Tekst: Saskia Vermeesch, LM

6. Wolkenjager

Saskia J.G. Pfaeltzer (1955, Hilversum)

Brons

Markt

In haar kleuterjaren tekende Saskia Pfaeltzer al. Later kreeg ze boetseerlessen van Jan Broerse. Ze raakte mateloos geïntrigeerd door de kunstenaars sfeer in zijn atelier. In 1973 meldde ze zich dan ook met een zak vol beeldjes en tekeningen bij de Rijksacademie voor Beeldende Kunsten in Amsterdam. Daar volgde ze de beeldhouwopleiding en de opleiding monumentaal schilderen. Behalve de kneepjes van deze twee professies leerde ze discipline; gewoon elke dag vroeg beginnen. Hard werken betekent in Pfaeltzers geval in een razend tempo produceren, om daaruit vervolgens het beste te kiezen. Sinds 1992 woont Pfaeltzer voor een deel van het jaar op de Antilliaanse eilanden Sint Maarten en Sint Eustatius, ver van de Nederlandse kunstwereld. Ze reist regelmatig naar haar geboorteland voor het onderhouden van contacten, het verzorgen van gietwerk en het houden van exposities. Op de Antillen experimenteert ze noodgedwongen veel: werkmateriaal is er schaars en de kist met gereedschap uit Nederland komt wel eens op het verkeerde eiland aan. Die experimenten resulteren in exposities vol plastieken van ter plekke gevonden materialen, zoals gevleugelde figuren van kippengaas en dansers van karton.

De invloed van de Antilliaanse leefwijze is terug te vinden in haar werk. Haar schilderijen zijn doortrokken van een tropische atmosfeer: broeierige avonden en felle strepen zonlicht door halfgesloten luiken. In haar beelden verschijnen naast dansers en vogelmannen ook rustende figuren, vol van melancholie en een lui wachten.

Van de kunstenaressen zijn in de beeldenroute meerdere werken opgenomen, namelijk *De Wolkenjager* op de Markt, *De Acrobaat* in het Ketssegangskes, *De Waterman* aan het Boscotondoplein en *Vrouwelijk Naakt* in de Veestraat. Van de gemeente ontving Saskia Pfaeltzer de opdracht een monumentaal werk te ontwerpen dat geplaatst zou worden op de Markt. Het resulteerde in de zeven meter hoge bronzen sculptuur *De Wolkenjager*. Pfaeltzer laat zich graag inspireren door dans, muziek en theater. De energie die zij hier ervaart, laat ze terugkomen in haar beelden. Eigenschappen die zo herkenbaar zijn in het oeuvre van de kunstenaressen kenmerken ook deze sculptuur. *De Wolkenjager* verbeeldt een moment van beweging. Het is een uiterst krachtig moment waarin de afgebeelde persoon een hoge mate van zelfverzekerdheid uitstraalt. Maar tegelijkertijd is het een elegant en gracieus beeld dat met de ritmische vormen op een subtiele manier de omliggende ruimte tot leven wekt.

Tekst: LM, Folder *Saskia Pfaeltzer presenteert De Waterman*. Uitgave gemeente Helmond ter gelegenheid van de onthulling van de Waterman in 2005.

7. Winkelende Dames

Gerard Brouwer (Leiden, 1951)

Brons

Speelhuisboulevard

De in Leiden geboren kunstenaar Gerard Brouwer heeft zijn opleiding aan de Academie voor Beeldende Kunsten Artebis in Utrecht en later aan de Rijksacademie voor Beeldende Kunsten in Amsterdam genoten. Hier had hij onder meer les van Theresia van der Pant, van wie eveneens een beeld in deze route is opgenomen. Het werk van Gerard Brouwer varieert van kleine sculpturen tot monumentale werken in de openbare ruimte die vaak in opdracht worden gemaakt.

In zijn werk staan intimiteit en gezelligheid centraal. De wereld van Brouwer is een weergave in brons van het dagelijks leven, vol met Hollandse, onge Kunststelde tafere len. De toeschouwer is getuige van prettig herkenbare en dikwijls vrolijk stemmende momenten. We zien zakenmannen, muzikanten, gezinnen, vrienden, boeren en boerinnen, paarden en koeien.

Het werk van Brouwer is in talloze buurten en straten verspreid door Nederland te zien. Dat is ook waar de beelden horen; tussen de mensen. Zijn werk is in 1979 bekroond met de aanmoedigingsprijs van de Rijksacademie in Amsterdam en in 1991 met de D.F.E. Meerburgprijs.

Het beeld van Gerard Brouwer aan de Speelhuisboulevard toont twee winkelende vriendinnen. Het gaat hem niet om een achterliggend verhaal, of om de naturalistische weergave. Doordat hij zijn schetsontwerpen maakt in klei en was, is het mogelijk het beeld vanuit de kern op te bouwen. Hierdoor bevat zijn werk een bijna impressionistisch karakter. Lichaamsdelen worden onopvallend aangeduid en het is juist de opbouw uit de verschillende volumes die het beeld expressie verleent. Op deze manier ontstaan stevige, volkse mensen die een rust en integriteit uitstralen.

8. Pijlstaart II

Joep Coppens (Eindhoven, 1940)

Brons

Speelhuisboulevard

Schenking van Bouwcombinatie Verspaget/Waals-Adriaans- Woningbouwvereniging Binderen, Librije.

De Eindhovense beeldhouwer Joep Coppens wordt geboren in een groot gezin. Zijn vader is de bekende fotograaf Martien Coppens en de kunstwereld is dus geen onbekend terrein voor de familie. Joep Coppens krijgt van zijn ouders toestemming om de dagopleiding aan de Academie voor Industriële Vormgeving te Eindhoven te gaan volgen. Hij kan zich echter niet vinden in het karakter van de opleiding en stopt na een jaar. Hij pakt zijn studie in de richting van de beeldende kunst in 1961 verder op aan de Jan van Eijckacademie te Maastricht. Hier blijft hij tot 1964 studeren. Sinds 1971 woont hij samen met zijn vrouw, de schilderes Els van de Rijt, in een molenhuis te Vlierden. Hier hebben zij samen een expositieruimte en een atelier.

De sculpturen van Joep Coppens hebben een herkenbare beeldtaal. Geïnspireerd door primitieve culturen en door de natuur komt hij tot organische, symmetrische vormen. De thema's die terug blijven keren zijn verwant aan deze inspiratiebronnen. Liefde, geboorte, groei, en de vormen en gebruiken uit oude culturen blijven hem intrigeren. De beelden worden hoofdzakelijk in hout en brons uitgevoerd. Het zijn natuurlijke en warme materialen die goed passen bij de aard van zijn werk.

Zijn werk bevindt zich in diverse musea en bedrijfscollecties. Ook is het terug te vinden op openbare plaatsen in Noord-Brabant en Limburg. In Helmond staan diverse werken van zijn hand, onder andere in de Rijpelberg en in de Warande. In de beeldenroute zijn twee van zijn sculpturen opgenomen.

De vorm van het beeld *Pijlstaart II* op de Speelhuisboulevard doet denken aan de lange bladerdelen van een plant of bloem. Deze bladerdelen zijn gestold tot brons en zijn, zo samen versmolten, verwant aan een zwaard. Symbolisch staat dit beeld voor verdediging en tegelijkertijd voor het verlangen tot volle bloei te komen.

Tekst: Joep Coppens, LM

9. De Dans

Dasha Stransky (Praag, 1951)

Brons

2002

Speelhuisboulevard

Dasha Stransky wordt in 1951 in Praag geboren. In 1973 begint ze met een vierjarige opleiding beeldhouwkunst en grafiek in Keulen. Tegenwoordig heeft ze samen met haar echtgenoot, Miroslav Stransky, een bronsgieterij in het Duitse Nörvenich.

10. Alphonse Stallaert

Trudie Broos (Weert, 1942)

Brons

Speelhuisboulevard

Schenking Stichting Burgemeester Geukersfonds

Trudie Broos werd geboren in Weert in 1942. De eerste tekenlessen kreeg zij van haar vader, de illustrator en kinderboekenschrijver Piet Broos. Ze volgde een kunstvakopleiding beeldhouwen aan de stadsacademie in Maastricht van 1960 tot 1965 en vervolgde haar studie aan de Rijksacademie in Amsterdam waar ze onder meer les kreeg van Piet Esser. Trudie Broos was lange tijd verbonden aan het Pieter Brueghel Instituut in Veghel als docent ruimtelijke vormgeving en beeldhouwen. Ze voerde een aantal monumentale opdrachten uit, zoals het oorlogshedenkingsmonument Monument to the Dutch aan de Corridor in Sint Oedenrode, wandplastieken voor het zorgcentrum Atrium in Veghel, het plastic Gedeelde grote ui op het industrieterrein de Amert in Veghel en het Gedenkteken voor doodgeboren kinderen op de begraafplaats in Sint Oedenrode. Bekendheid geniet ze daarnaast vooral ook als portrettist. Vanaf 1976 woont en werkt Trudie Broos in Sint Oedenrode, waar ze haar atelier heeft in de voormalige melkfabriek van Nutricia.

Beide bustes op het Speelhuisplein maakte Trudie Broos in opdracht van de gemeente. Ze zijn geschonken door de Stichting Burgemeester Geukersfonds. Op deze manier wordt meer bekendheid gegeven aan twee componisten die beiden hun wortels in Helmond hebben: Matthijs Vermeulen en Alphonse Stallaert.

Alphonse Stallaert is geboren op 1 maart 1920 in Helmond. In 1941 studeert hij compositie en directie aan het Utrechts Conservatorium, bij achtereenvolgens Hendrik Andriessen en Bertus van Lier. Hij slaagt erin om in één jaar de diploma's te behalen. Hij dirigeert een seizoen het Philipsorkest in Eindhoven. In Parijs studeert hij een jaar contrapunt aan het Conservatorium in de rue de Madrid en neemt lessen orkestdirectie bij André Cluytens en lessen compositie bij Arthur Honegger. Hierna richt hij zijn eigen orkest op van 92 Franse musici waarmee hij zijn eerste concert in Parijs geeft. Met het Orchestre à Cordes de Paris maakt hij een tournee door zijn geboorteland. Hij wordt uitgenodigd om Franse en Nederlandse orkesten te dirigeren waaronder het Brabants Orkest.

In 1951 wordt op het Festival van Besançon zijn eerste werk, concert voor piano en orkest, uitgevoerd door het Nationaal Orkest van de RTF o.l.v. Rafael Kubélik, met meester- pianist Daniel Wayenberg. Philips brengt een plaat uit van dit werk dat onder leiding van Hein Jordans door Het Brabants Orkest uitgevoerd wordt. In 1956 trouwt hij met Lydia Zborovski, een volle nicht van Daniel Wayenberg. Hij geeft zich over aan zijn passie voor componeren en dit combineert hij, om in zijn levensonderhoud te kunnen voorzien, met zijn activiteiten als kopiist, muziekdocent en het geven van gastlessen. Hij werkt als muziekcriticus voor een Nederlandse krant en voor het literair magazine Euros. Van 1965 tot 1974 produceert hij veel en snel voor televisie. Gedurende deze jaren van harde arbeid blijft hij ook complexere werken componeren. De drang tot componeren laat hem niet los en hij voelt zich geroepen om de muziek die zich in zijn hoofd heeft vastgezet op papier te zetten.

Op 26 maart 1976 wordt in Eindhoven het concert voor piano uitgevoerd door het Brabants Orkest, wederom met Daniel Wayenberg. In het Institut Néerlandais te Parijs geeft hij les en er worden concerten rond zijn oeuvre geprogrammeerd. Hij doceert ook aan het Europees Conservatorium in Parijs, waar hij jurylid is tijdens het eindejaarsconcours. In 1978 neemt hij zijn intrek bij Maria van der Meer in Joinville-le-Pont op het Ile Fanac. Het ligt dichtbij Parijs, aan de oevers van de Marne. Doordat hij zich met hart en ziel in zijn composities stort, raakt hij helaas steeds verder verwijderd van professionele musici en de media. Hij componeert nog wel, maar hij blijft miskend. Er wordt weinig uitgegeven, zijn werk wordt slechts een enkele keer uitgevoerd en daar lijdt de componist onder.

Het is dan ook niet verwonderlijk dat hij overgelukkig en trots was om voor zijn 70e verjaardag, in 1990, uitgenodigd te worden vanuit Nederland. Om hem te eren wordt in Brabant een festival georganiseerd. Hij assisteert enthousiast bij de uitvoering van zijn Concert voor piano.

Helaas gaat zijn gezondheid achteruit en in 1994 verlaat hij het eiland Fanac. Hij trekt hij zich terug in Zuid-Frankrijk. Er is nog één werk dat hem sterk bezighoudt: Le Petit Prince, een opera voor kinderkoren waarvoor hij zelf het scenario schrijft, maar dat hij helaas niet kan afmaken. Hij sterft op 15 december 1995 in Fréjus. Hij ligt begraven op het kerkhof van Auvers-sur-Oise dicht bij de man die hij zo bewonderde : Vincent van Gogh.

Tekst: Association Alphonse Stallaert, Ton Braas, www.broos-beeld.nl, LM

11. Matthijs Vermeulen

Trudie Broos (Weert, 1942)

Brons

Speelhuisboulevard

Schenking Stichting Burgemeester Geukersfonds

Trudie Broos werd geboren in Weert in 1942. De eerste tekenlessen kreeg zij van haar vader, de illustrator en kinderboekenschrijver Piet Broos. Ze volgde een kunstvakopleiding beeldhouwen aan de stadsacademie in Maastricht van 1960 tot 1965 en vervolgde haar studie aan de Rijksacademie in Amsterdam waar ze onder meer les kreeg van Piet Esser. Trudie Broos was lange tijd verbonden aan het Pieter Brueghel Instituut in Veghel als docent ruimtelijke vormgeving en beeldhouwen.

Ze voerde een aantal monumentale opdrachten uit, zoals het oorlogsherdenkingsmonument Monument to the Dutch aan de Corridor in Sint Oedenrode, wandplastieken voor het zorgcentrum Atrium in Veghel, het plastiek Gedeelde grote ui op het industrieterrein de Amert in Veghel en het Gedenkteken voor doodgeboren kinderen op de begraafplaats in Sint Oedenrode. Bekendheid geniet ze daarnaast vooral ook als portrettist. Vanaf 1976 woont en werkt Trudie Broos in Sint Oedenrode, waar ze haar atelier heeft in de voormalige melkfabriek van Nutricia.

Beide bustes op het Speelhuisplein maakte Trudie Broos in opdracht van de gemeente. Ze zijn geschonken door de Stichting Burgemeester Geukersfonds. Op deze manier wordt meer bekendheid gegeven aan twee componisten die beiden hun wortels in Helmond hebben: Matthijs Vermeulen en Alphonse Stallaert.

Matthijs Vermeulen wordt op 8 februari 1888 in Helmond geboren. Zijn vroege jeugd brengt hij in deze stad door. In Heeswijk volgde hij de gymnasiumopleiding waar hij ook zijn eerste muzieklessen krijgt. Pas na Vermeulens veertiende jaar, in de nazomer van 1902, toen aan het begin van het nieuwe schooljaar een van de oudere jongens van het gymnasium te Heeswijk Thijs vroeg of hij zich wilde laten inschrijven voor het leren van muziek, openbaarde zich plotseling zijn ware passie. Vermeulen heeft deze gebeurtenis als volgt weergegeven: 'In de mistige lucht van een late herfstmiddag zie ik mij lopen langs de speelplaats van een school. De zomer, de goedheid der dagen van vakantie, zijn sinds gisteren voorbij. Ik ben alleen in een vreemde wereld. Mijn stappen klinken leeg. Mijn hart is berooid. Een oudere jongen, met een papier voor zich, komt op me af en doet me een vraag. Op 't zelfde moment voel ik me als opengescheurd, als meegesleurd naar 't midden van een laaiende vuurkolom, en zelf vlam geworden. Ik had nooit gedacht aan muziek. Zij was mij onbekend. En iets in mijn binnenste antwoordde met een beweging zo heftig, dat ik nauwelijks kon lispelen: ja.'

Matthijs componeerde al veel toen hij een jaar of achttien was. Met zijn broer Chris, die in Thieu (België) op het seminarie studeerde, correspondeerde hij over de stof voor een libretto, ontleend aan Les Martyrs van Chateaubriand. Het muziekdrama zou Velléda gaan heten naar de hoofdpersoon, een heidense druïdenpriesteres. Enige aantekeningen van Chris zijn overgebleven; van de compositie is niets bewaard. Uit de schaarse aanwijzingen valt te reconstrueren dat het deze 'gebrekkige pogingen' geweest moeten zijn, die Matthijs Vermeulen in de laatste week van december 1906 meenam om aan Daniël de Lange, directeur van het Amsterdams Conservatorium, te laten zien. Deze zag er genoeg talent in om te besluiten de onbemiddelde jongen uit Brabant gratis les te geven. Nu moest er voor geld gezorgd worden, al was het nog zo weinig, om in Amsterdam een kamer te kunnen huren. Tijdens wandelingen op de hei van de Peel kwam Matthijs dikwijls een jonge man tegen, midden in de dertig, met wie hij kennis maakte. Het was de industrieel

Antonius van Thiel. Hij was een groot weldoener en had vertrouwen in de muzikale begaafdheid van Matthijs, die hem de tekst van zijn muziekdrama voorlas en van zijn plannen vertelde. Van Thiel gaf honderd gulden, voor het begin van de eeuw een aardig bedrag. Vijftig gulden werd aan moeder overgedragen om achterstallige rente van de hypotheek te kunnen betalen. Met de andere helft ging Thijs op 27 april 1907 het grote avontuur tegemoet.

Hij werd recensent van het dagblad De Tijd (1909) en het weekblad De Amsterdammer (1910), waarin hij zich ontpopte als een voorvechter van de muziek van Debussy, Mahler en Alphons Diepenbrock, die geruime tijd zijn mentor was. In 1915 werd Vermeulen chef kunstredactie van De Telegraaf. Zijn kritiek op het programmabeleid van Willem Mengelberg, dirigent van het Concertgebouworkest, bleek een uitvoering van zijn symfonieën in de weg te staan, waarna Vermeulen besloot met zijn gezin naar Frankrijk te verhuizen (1921) in de hoop daar een geschikter klimaat voor zijn muziek te vinden. Van een doorbraak echter was, ondanks aanbevelingen van Nadia Boulanger en Gabriel Pierné en beloftes van Sergej Koussewitzky, geen sprake; slechts enkele kamermuziekwerken werden gespeeld.

Noodgedwongen keerde Vermeulen, in 1926, voor zijn broodwinning naar de journalistiek terug en werd algemeen correspondent van het Soerabaiasch Handelsblad, een krant in het voormalige Nederlands-Indië. Stimulerend was de opdracht tot het maken van de muziek bij het waterfeestspel De Vliegende Hollander van Martinus Nijhoff (1930). Daarna componeerde hij lange tijd niet, tot hij in 1937 de draad weer oppakte met de Tweede Cellosonate. In 1939 volgde een nieuwe impuls met de première in Amsterdam van zijn Derde Symfonie door het Concertgebouworkest o.l.v. Eduard van Beinum; Vermeulen kreeg bewijs voor de werkzaamheid van zijn concepten. In de jaren 1940 - 1944 ontstonden de Vierde en Vijfde Symfonie, waarvan de titels Les victoires en Les lendemains chantants Vermeulens vertrouwen in de goede afloop van de oorlog symboliseren. In het najaar van 1944 verloor Vermeulen zijn vrouw en een van zijn drie zonen die sneuvelde in het Franse bevrijdingsleger. Zoekend naar de zin van het bestaan kwam hij in zijn dagboek Het enige hart tot een filosofisch bouwwerk dat hij verder uitwerkte in zijn boek Het Avontuur van den Geest.

In 1946 hertrouwde Vermeulen en keerde terug naar Nederland, als muziekmedewerker van De Groene Amsterdammer. In 1949 werden zijn Vierde en Vijfde Symfonie uitgevoerd. In die jaren manifesteerde hij zich als pacifist en fervent tegenstander van de bewapeningswedloop en nucleaire afschrikking. De uitvoering van de Tweede Symfonie (bekroond op het Elisabeth Concours van 1953) tijdens het Holland Festival 1956 gaf de aanzet tot een nieuwe periode van creativiteit waarvoor Vermeulen de stad verruilde voor het landelijke Laren. Zijn laatste werk, de Zevende Symfonie, spreekt met de titel *Dithyrambes pour les temps à venir* van een ongeknaakt optimisme.

Tekst: Association Alphonse Stallaert, Ton Braas, website Trudie Broos. www.broos-beeld.nl, LM

12. Open Galerie Speelhuisplein

't Hool
Kamstraat
Smalle Haven naar Kasteelpark
Kasteellaan

In een aantal drukke verbindingstegen in het stadscentrum van Helmond worden kenmerkende zaken uit het heden en het verleden van de stad en haar inwoners onder de aandacht gebracht. In 't Hool, de Kamstraat, de Kasteellaan en aan het Speelhuisplein worden door middel van foto's diverse aspecten uit het leven in Helmond belicht. Zo is er, aansluitend op het Sportgala van de Gemeente Helmond, in de Kamstraat een expositie te zien van foto's van Helmondse sporthelden. Aan het Speelhuisplein worden foto's getoond van beeldhouwwerken die buiten de beeldenroute vallen. De andere stegen zullen om het half jaar een ander kenmerk van de stad tonen. Op deze manier ontstaat er een unieke open galerie die door iedereen vrij te bezoeken is. Elke expositie blijft ongeveer een half jaar te bezichtigen.

13. Vrouw in balans

Peter Erftemeijer (Hoorn, 1956)

Brons

Ameidewal

Peter Erftemeijer is op 9 augustus 1956 in Hoorn geboren. In 1974 begint hij zijn beeldhouwopleiding aan de Koninklijke Academie in Den Haag en vervolgt deze van 1976 tot en met 1979 aan de Rijksacademie in Amsterdam. Sindsdien exposeert Erftemeijer zijn werk regelmatig in galleries, musea, en op kunstbeurzen. Zijn werk is in het bezit van overheidsinstellingen, bedrijven, kunstverzamelaars en particulieren. Bronzen beelden van zijn hand staan in de openbare ruimte van verschillende gemeenten in het land.

Peter Erftemeijer is een beeldhouwer die het leven omarmt. Het alledaagse leven vangt hij in zijn beelden. Zo worden het aansprekende en herkenbare momentopnames gekenmerkt door eenvoud, maar ook door een krachtige plastische expressie.

Zijn met grote zorg vormgegeven beelden vertellen plastische verhalen over mensen, zonder te vervallen in het anekdotische. Over mensen met hun kracht en hun emoties. De expressie zit zowel in de beweging als in de uitbeelding. Zijn beelden zijn evenbeelden van dagelijks waarneembare fenomenen, maar tillen die tegelijkertijd boven zichzelf uit. Zijn figuren lijken betrappt in hun gewone doen, tot stilstand gebracht in een ongeposeerde houding en daardoor uiterst expressief. Toch zijn zijn sculpturen geen natuurgetrouwe weergave van de werkelijkheid. Om de schoonheid van de eenvoud te bereiken abstraheert de kunstenaar, en details worden weggelaten. Wat overblijft is de beeldhouwkunst in haar zuiverste vorm. Peter Erftemeijer gebruikt het onderwerp als inspirerende aanleiding om van daaruit zich met de taal van de beeldhouwer zo krachtig mogelijk uit te spreken.

Tekst: Peter Erftemeijer, LM

14. Omarming

Wim Lemmen (Helmond, 1931)

Frans kalksteen

Ameideplein

Beeldhouwer is Wim Lemmen niet altijd geweest. Na allerlei baantjes in zijn jonge jaren kwam hij terecht in de steenhouwerij, waar hij de technieken van het kappen in steen leerde. Hij werkte veel aan kerken en graven en alles wat hij maakte, werd nog met de hand gekapt. Omdat hij al snel wees was, heeft hij in zijn jeugd geen echte opleiding kunnen volgen, dus moest hij dat in de avonduren doen. Zo leerde hij bouwkundig tekenen, haalde hij een diploma aan de mediale sociale school, verwierf hij zich zijn werkmeestersdiploma en nam hij op de vrije academie les in boetseren. Op diezelfde vrije academie kwamen ze er al snel achter dat hij in steen kon kappen en zo werd hem gevraagd daar les in te geven.

Nee, beeldhouwen was eigenlijk een uit de hand gelopen hobby. Wim werd om gezondheidsredenen afgekeurd en mocht niet meer op de steenhouwerij werken. Hij kwam terecht op de ontwerpafdeling van een kartonnagefabriek, maar de beitels en hamers, die men toentertijd zelf moest aanschaffen voor het werk, lagen nog in het schuurtje. Van lieverlee ging hij wat "prutsen" met stukken steen en het gereedschap dat er toch was. Het "prutsen" van Wim Lemmen resulteerde in steeds mooiere en betere beelden in marmer, hardsteen, kalksteen en allerlei soorten zandsteen. Voor de beelden die hij in steen kapte, had hij niet meer ter beschikking dan een houten hamer, een vuisthamer, puntbeitel, letterbeitel, grendiel, bouchardhamer en polijststenen. De stenen die hij gebruikte, kwamen vaak uit afgebroken kerken. Pas later had hij de mogelijkheid om steen te kopen. De ruwe blokken steen waren ooit zo groot dat ze met een takel over de schutting achter het huis gezet moesten worden. Op latere leeftijd is hij beelden gaan maken in brons.

De sokkels onder de stenen beelden en later ook bronzen beelden, maakte hij altijd zelf. Dat deed hij ook voor andere kunstenaars, vaak in opdracht van Gemeente Helmond. Ook heeft de gemeente een aantal werken in bruikleen die in deze beeldenroute zijn te bezichtigen.

Tekst: Familie Lemmen
www.lemmen-art.nl

15. Zonder titel

Wim Lemmen (Helmond, 1931)
Monoliet
Ameideplein

Beeldhouwer is Wim Lemmen niet altijd geweest. Na allerlei baantjes in zijn jonge jaren kwam hij terecht in de steenhouwerij, waar hij de technieken van het kappen in steen leerde. Hij werkte veel aan kerken en graven en alles wat hij maakte, werd nog met de hand gekapt. Omdat hij al snel wees was, heeft hij in zijn jeugd geen echte opleiding kunnen volgen, dus moest hij dat in de avonduren doen. Zo leerde hij bouwkundig tekenen, haalde hij een diploma aan de mediale sociale school, verwierf hij zich zijn werkmeestersdiploma en nam hij op de vrije academie les in boetseren. Op diezelfde vrije academie kwamen ze er al snel achter dat hij in steen kon kappen en zo werd hem gevraagd daar les in te geven.

Nee, beeldhouwen was eigenlijk een uit de hand gelopen hobby. Wim werd om gezondheidsredenen afgekeurd en mocht niet meer op de steenhouwerij werken. Hij kwam terecht op de ontwerpafdeling van een kartonnagefabriek, maar de beitels en hamers, die men toentertijd zelf moest aanschaffen voor het werk, lagen nog in het schuurtje. Van lieverlee ging hij wat "prutsen" met stukken steen en het gereedschap dat er toch was.

Het "prutsen" van Wim Lemmen resulteerde in steeds mooiere en betere beelden in marmer, hardsteen, kalksteen en allerlei soorten zandsteen. Voor de beelden die hij in steen kapte, had hij niet meer ter beschikking dan een houten hamer, een vuisthamer, puntbeitel, letterbeitel, grendiel, bouchardhamer en polijststenen. De stenen die hij gebruikte, kwamen vaak uit afgebroken kerken. Pas later had hij de mogelijkheid om steen te kopen. De ruwe blokken steen waren ooit zo groot dat ze met een takel over de schutting achter het huis gezet moesten worden. Op latere leeftijd is hij beelden gaan maken in brons.

De sokkels onder de stenen beelden en later ook bronzen beelden, maakte hij altijd zelf. Dat deed hij ook voor andere kunstenaars, vaak in opdracht van Gemeente Helmond. Ook heeft de gemeente een aantal werken in bruikleen die in deze beeldenroute zijn te bezichtigen.

Tekst: Familie Lemmen
www.lemmen-art.nl

16. Vrouwelijk naakt

Wim Lemmen (Helmond, 1931)
Travertin
Ameideplein
Zie 15 voor beschrijving.

17. Sirena

Wim Lemmen (Helmond, 1931)
Travertin Stalotito
Ameideplein
Zie 15 voor beschrijving.

18. Sirena

Wim Lemmen (Helmond, 1931)
Naakt
Frans kalksteen
Ameideplein

19. Plaquette

Elisabeth Müller (Meppel, 1946)

Brons

Ketsegangske

Elisabeth Müller doorliep van 1966 tot 1970 de Academie voor Beeldende Vorming te Amersfoort. Tegenwoordig woont en werkt ze in Utrecht.

In haar werk staan geometrische vormen en vormen die daarvan zijn afgeleid centraal. Een belangrijk element hierin is het ritme. Ritme dat ontstaat door vormen te spiegelen, of te herhalen. Ze werkt met olieverf, pastel en potlood, maar ook met roestvrij staal, brons, klei, hout en, sinds een aantal jaar, fotografie. De plaquette in het Ketsegangske herinnert aan de kwaliteitsverbetering die het steegje heeft ondergaan. Hierbij waren extern adviseur Jan Verspaget, architectenbureau 'De Twee Snoeken', woningbouwvereniging Binderen, en La Place betrokken.

20. Acrobaat

Saskia J.G. Pfaeltzer (1955, Hilversum)

Brons

Ketsegangske

In haar kleuterjaren tekende Saskia Pfaeltzer al. Later kreeg ze bootseerlessen van Jan Broerse. Ze raakte mateloos geïntrigeerd door de kunstenaars sfeer in zijn atelier. In 1973 meldde ze zich dan ook met een zak vol beeldjes en tekeningen bij de Rijksacademie voor Beeldende Kunsten in Amsterdam. Daar volgde ze de beeldhouwopleiding en de opleiding monumentaal schilderen. Behalve de kneepjes van deze twee professies leerde ze discipline; gewoon elke dag vroeg beginnen. Hard werken betekent in Pfaeltzers geval in een razend tempo produceren, om daaruit vervolgens het beste te kiezen.

Sinds 1992 woont Pfaeltzer voor een deel van het jaar op de Antilliaanse eilanden Sint Maarten en Sint Eustatius, ver van de Nederlandse kunstwereld. Ze reist regelmatig naar haar geboorteland voor het onderhouden van contacten, het verzorgen van gietwerk en het houden van exposities. Op de Antillen experimenteert ze noodgedwongen veel: werk materiaal is er schaars en de kist met gereedschap uit Nederland komt wel eens op het verkeerde eiland aan. Die experimenten resulteren in exposities vol plastieken van ter plekke gevonden materialen, zoals gevleugelde figuren van kippengaas en dansers van karton.

De invloed van de Antilliaanse leefwijze is terug te vinden in haar werk. Haar schilderijen zijn doortrokken van een tropische atmosfeer: broeierige avonden en felle strepen zonlicht door halfgesloten luiken. In haar beelden verschijnen naast dansers en vogelmannen ook rustende figuren, vol van melancholie en een lui wachten.

Van de kunstenaressen zijn in de beeldenroute meerdere werken opgenomen, namelijk *De Wolkenjager* op de Markt, *De Acrobaat* in het Ketsegangske, *De Waterman* aan het Boscotondoplein en *Vrouwelijk Naakt* in de Veestraat. Haar werk *De Acrobaat* in het Ketsegangske is een verstilde weergave in brons van een moment vol beweging. Net als het al eerder getoonde beeld *De Wolkenjager*, is het werk geïnspireerd op de wereld van de dans, muziek en het theater. Hoewel de acrobaat in tijd is bevroren, verliest zijn beweging niets aan kracht. Hij heeft zijn lichaam en zijn houding volledig onder controle. Hierdoor straalt de sculptuur niet alleen energie, maar ook elegantie uit.

Tekst: LM, Folder *Saskia Pfaeltzer presenteert De Waterman*. Uitgave gemeente Helmond ter gelegenheid van de onthulling van de Waterman in 2005.

21. De Fotografe

Judith Braun (Hilversum, 1955)

Brons

Ketseganske

Judith Braun studeerde van 1973 tot 1980 aan de Academie voor Beeldende Kunsten te Enschede en is sinds 1983 zelfstandig gevestigd als beeldhouwer. Sinds die tijd werkt ze ook veel in opdracht, voor zowel gemeenten als het bedrijfsleven. Naast vrijstaande sculpturen maakt ze ook wandreliëfs. In haar werk laat ze zich altijd inspireren door de mens. Het is de verbondenheid tussen twee mensen of juist de eenzaamheid die haar zo aanspreekt. Dit thema werkt ze regelmatig uit in een serie waarbij ze afwisselend abstract en figuratief te werk gaat. Ze werkt met verschillende materialen als hout, brons en staal. *De Fotografe* is een klein, ontroerend beeld. De jonge fotografe richt geknield haar lens op iets dat voor ons onzichtbaar blijft. Enkel oog hebbend voor datgene dat zich onder haar lens bevindt heeft ze haar eigen toeschouwers niet in de gaten. Zonder het te weten is ze de hoofdrolspeelster geworden in het spel van kijken en bekeken worden.

22. Straatbeeld

Hans Baten ('s Hertogenbosch, 1949)

Chamotte

Ketsegangske

Hans Baten zag het levenslicht in 1949 in 's-Hertogenbosch. Na de middelbare school bezocht hij de Academie voor Beeldende Kunsten in Den Bosch, heeft hij nog een reclame vakopleiding afgerond en tenslotte de Academie in Tilburg doorlopen, waar hij zijn onderwijsbevoegdheid in de beeldende vakken heeft gehaald. Zijn specialisatie werd hier keramiek en metaal. Ook nu nog hebben deze materialen zijn voorkeur. Hij is al meer dan dertig jaar werkzaam als docent handvaardigheid en tekenen in het speciaal onderwijs.

Baten wordt vaak geïnspireerd door toevalligheden die ontstaan uit alledaagse zaken. Door deze geïsoleerd weer te geven prikkelen ze de fantasie of zijn ze juist ironiserend. Vaak geeft Baten, om te relativieren, deze alledaagse zaken met een knipoog weer. Of het dan kunst is of wordt, interesseert hem naar eigen zeggen niet zoveel. Hij ziet zijn werk als een verhaal, een registratie of een verbeelding van gewone dingen, die hij probeert in een keramische verpakking zo kernachtig mogelijk weer te geven.

De worsteling met het materiaal houdt hem nog het meest bezig. Als het product er is, is er in eerste instantie opluchting. Het is tenslotte gelukt. Meteen daarna de zelfkritiek, omdat het altijd beter kan, kernachtiger, professioneler. Dat blijft de drijfveer om zijn dingen te doen.

In de kunstroute zijn drie werken van Hans Baten opgenomen. Het zijn stuk voor stuk werken die een glimlach opwekken. Zeker omdat de toevallige voorbijganger de beelden in eerste instantie misschien niet eens op zal merken. Het beeld op het dak in het Ketsegangske is een van de meest gefotografeerde beelden van Helmond.

Tekst: Hans Baten, LM

23. Vrouw op stoel

Peter Erfteijer (Hoorn, 1956)

Brons

Ketsegangske

Peter Erfteijer is op 9 augustus 1956 in Hoorn geboren. In 1974 begint hij zijn beeldhouwopleiding aan de Koninklijke Academie in Den Haag en vervolgt deze van 1976 tot en met 1979 aan de Rijksacademie in Amsterdam. Sindsdien exposeert Erfteijer zijn werk regelmatig in galleries, musea, en op kunstbeurzen. Zijn werk is in het bezit van overheidsinstellingen, bedrijven, kunstverzamelaars en particulieren. Bronzen beelden van

zijn hand staan in de openbare ruimte van verschillende gemeenten in het land. Peter Erfteijer is een beeldhouwer die het leven omarmt. Het alledaagse leven vangt hij in zijn beelden. Zo worden het aansprekende en herkenbare momentopnames gekenmerkt door eenvoud, maar ook door een krachtige plastische expressie.

Zijn met grote zorg vormgegeven beelden vertellen plastische verhalen over mensen, zonder te vervallen in het anekdotische. Over mensen met hun kracht en hun emoties. De expressie zit zowel in de beweging als in de uitbeelding. Zijn beelden zijn evenbeelden van dagelijks waarneembare fenomenen, maar tillen die tegelijkertijd boven zichzelf uit. Zijn figuren lijken betrappt in hun gewone doen, tot stilstand gebracht in een ongeposeerde houding en daardoor uiterst expressief. Toch zijn zijn sculpturen geen natuurgetrouwe weergave van de werkelijkheid. Om de schoonheid van de eenvoud te bereiken abstraheert de kunstenaar, en details worden weggelaten. Wat overblijft is de beeldhouwkunst in haar zuiverste vorm. Peter Erfteijer gebruikt het onderwerp als inspirerende aanleiding om van daaruit zich met de taal van de beeldhouwer zo krachtig mogelijk uit te spreken.

Tekst: Peter Erfteijer, LM

24. Liggend Naakt

Harry van de Boel (Thorn, 1928)

Brons

Ketsegangske

Harry van de Boel is een veelzijdig kunstenaar. Na een opleiding aan de Middelbare Kunstnijverheidsschool in Maastricht (1951-1954) heeft hij zich verder gespecialiseerd in het schilderen en tekenen aan de Jan van Eijckacademie in deze zelfde stad.

Vanaf het begin van zijn carrière heeft Van de Boel gewerkt als pottenbakker, keramist, beeldhouwer en monumentaal vormgever, het is echter het schilderen dat uit zal groeien tot zijn grootste passie. Zijn schilderijen worden gekenmerkt door felle kleuren en een grof, energiek penseelgebruik. Hij geeft mensen, dieren en het landschap weer in een abstract-expressionistische stijl.

Ook in zijn driedimensionale werk laat hij zich inspireren door zijn directe omgeving. Met *Liggend Naakt* in het Ketsegangske heeft hij middels massieve vormen een naakte vrouw weergegeven. De gladde, volle vormen waaruit het lichaam is opgebouwd doen denken aan de beeldhouwkunst van Henry Moore.

25. Open Galerie 't Hool

In een aantal drukke verbindingsstegen in het stadscentrum van Helmond worden kenmerkende zaken uit het heden en het verleden van de stad en haar inwoners onder de aandacht gebracht. In 't Hool, de Kamstraat, de Kasteellaan en aan het Speelhuisplein worden door middel van foto's diverse aspecten uit het leven in Helmond belicht. Zo is er, aansluitend op het Sportgala van de Gemeente Helmond, in de Kamstraat een expositie te zien van foto's van Helmondse sporthelden. Aan het Speelhuisplein worden foto's getoond van beeldhouwwerken die buiten de beeldenroute vallen. De andere stegen zullen om het half jaar een ander kenmerk van de stad tonen. Op deze manier ontstaat er een unieke open galerie die door iedereen vrij te bezoeken is. Elke expositie blijft ongeveer een half jaar te bezichtigen.

26. Zimara

Joep Coppens (Eindhoven 1940)

Brons

Beursplein 't Hool

De Eindhovense beeldhouwer Joep Coppens wordt geboren in een groot gezin. Zijn vader is de bekende fotograaf Martien Coppens en de kunstwereld is dus geen onbekend terrein voor de familie. Joep Coppens krijgt van zijn ouders toestemming om de dagopleiding aan de Academie voor Industriële Vormgeving te Eindhoven te gaan volgen. Hij kan zich echter niet vinden in het karakter van de opleiding en stopt na een jaar. Hij pakt zijn studie in de richting van de beeldende kunst in 1961 verder op aan de Jan van Eijckacademie te Maastricht. Hier blijft hij tot 1964 studeren. Sinds 1971 woont hij samen met zijn vrouw, de schilderes Els van de Rijt, in een molenhuis te Vlierden. Hier hebben zij samen een expositieruimte en een atelier.

De sculpturen van Joep Coppens hebben een herkenbare beeldtaal. Geïnspireerd door primitieve culturen en door de natuur komt hij tot organische, symmetrische vormen. De thema's die terug blijven keren zijn verwant aan deze inspiratiebronnen. Liefde, geboorte, groei, en de vormen en gebruiken uit oude culturen blijven hem intrigeren. De beelden worden hoofdzakelijk in hout en brons uitgevoerd. Het zijn natuurlijke en warme materialen die goed passen bij de aard van zijn werk.

Zijn werk bevindt zich in diverse musea en bedrijfscollecties. Ook is het terug te vinden op openbare plaatsen in Noord-Brabant en Limburg. In Helmond staan diverse werken van zijn hand, onder andere in de Rijpelberg en in de Warande. In de kunstroute zijn twee van zijn sculpturen opgenomen.

Het beeld *Zimara* aan 't Hool herinnert, net als *Pijlstaart II*, aan de natuur en aan groeiprocessen. De vorm lijkt afgeleid te zijn van de stengel van een exotische bloem die zich opricht naar het licht. De 'pijlpunt' van het bloemblad wijst naar boven, naar waar het zonlicht vandaan komt. Het staat symbool voor de groeikracht die huist in elk levend wezen.

Tekst: Joep Coppens, LM

27. De Dans

Peter Erftemeijer (Hoorn, 1956)

Brons

Ameidestraat

Peter Erftemeijer is op 9 augustus 1956 in Hoorn geboren. In 1974 begint hij zijn beeldhouwopleiding aan de Koninklijke Academie in Den Haag en vervolgt deze van 1976 tot en met 1979 aan de Rijksacademie in Amsterdam. Sindsdien exposeert Erftemeijer zijn werk regelmatig in galleries, musea, en op kunstbeurzen. Zijn werk is in het bezit van overheidsinstellingen, bedrijven, kunstverzamelaars en particulieren. Bronzen beelden van zijn hand staan in de openbare ruimte van verschillende gemeenten in het land.

Peter Erftemeijer is een beeldhouwer die het leven omarmt. Het alledaagse leven vangt hij in zijn beelden. Zo worden het aansprekende en herkenbare momentopnames gekenmerkt door eenvoud, maar ook door een krachtige plastische expressie.

Zijn met grote zorg vormgegeven beelden vertellen plastische verhalen over mensen, zonder te vervallen in het anekdotische. Over mensen met hun kracht en hun emoties. De expressie zit zowel in de beweging als in de uitbeelding. Zijn beelden zijn evenbeelden van dagelijks waarneembare fenomenen, maar tillen die tegelijkertijd boven zichzelf uit. Zijn figuren lijken betrappt in hun gewone doen, tot stilstand gebracht in een ongeposeerde houding en daardoor uiterst expressief. Toch zijn zijn sculpturen geen natuurgetrouwe weergave van de werkelijkheid. Om de schoonheid van de eenvoud te bereiken abstraheert de kunstenaar, en details worden weggelaten. Wat overblijft is de beeldhouwkunst in haar zuiverste vorm. Peter Erftemeijer gebruikt het onderwerp als inspirerende aanleiding om van daaruit zich met de taal van de beeldhouwer zo krachtig mogelijk uit te spreken.

28. Vrouwelijk naakt

Saskia J.G. Pfaeltzer (1955, Hilversum)

Brons

Veestraat

In haar kleuterjaren tekende Saskia Pfaeltzer al. Later kreeg ze bootseerlessen van Jan Broerse. Ze raakte mateloos geïntrigeerd door de kunstenaars sfeer in zijn atelier. In 1973 meldde ze zich dan ook met een zak vol beeldjes en tekeningen bij de Rijksacademie voor Beeldende Kunsten in Amsterdam. Daar volgde ze de beeldhouwopleiding en de opleiding monumentaal schilderen. Behalve de kneepjes van deze twee professies leerde ze discipline; gewoon elke dag vroeg beginnen. Hard werken betekent in Pfaeltzers geval in een razend tempo produceren, om daaruit vervolgens het beste te kiezen. Sinds 1992 woont Pfaeltzer voor een deel van het jaar op de Antilliaanse eilanden Sint Maarten en Sint Eustatius, ver van de Nederlandse kunstwereld. Ze reist regelmatig naar haar geboorteland voor het onderhouden van contacten, het verzorgen van gietwerk en het houden van exposities. Op de Antillen experimenteert ze noodgedwongen veel: werkmateriaal is er schaars en de kist met gereedschap uit Nederland komt wel eens op het verkeerde eiland aan. Die experimenten resulteren in exposities vol plastieken van ter plekke gevonden materialen, zoals gevleugelde figuren van kippengaas en dansers van karton. De invloed van de Antilliaanse leefwijze is terug te vinden in haar werk. Haar schilderijen zijn doortrokken van een tropische atmosfeer: broeierige avonden en felle strepen zonlicht door halfgesloten luiken. In haar beelden verschijnen naast dansers en vogelmannen ook rustende figuren, vol van melancholie en een lui wachten. Van de kunstenares zijn in de kunstroute meerdere werken opgenomen, namelijk *De Wolkenjager* op de Markt, *De Acrobaat* in het Ketsegangskeske, *De Waterman* aan het Boscotondoplein en *Vrouwelijk Naakt* in de Veestraat.

Deze beelden zijn geïnspireerd op de wereld van dans en theater. De lichamen die Pfaeltzer weergeeft worden gekenmerkt door kracht en sierlijkheid. Dat geldt ook voor *Vrouwelijk Naakt*. Het krachtige, opgeheven lichaam verleent de vrouw een gracieuze en trotse houding.

Tekst: LM, Folder *Saskia Pfaeltzer presenteert De Waterman*. Uitgave gemeente Helmond ter gelegenheid van de onthulling van de Waterman in 2005.

29. De Ontmoeting

Peter Erfteijer (Hoorn, 1956)

Brons

Ameidestraat

Peter Erfteijer is op 9 augustus 1956 in Hoorn geboren. In 1974 begint hij zijn beeldhouwopleiding aan de Koninklijke Academie in Den Haag en vervolgt deze van 1976 tot en met 1979 aan de Rijksacademie in Amsterdam. Sindsdien exposeert Erfteijer zijn werk regelmatig in galleries, musea, en op kunstbeurzen. Zijn werk is in het bezit van overheidsinstellingen, bedrijven, kunstverzamelaars en particulieren. Bronzen beelden van zijn hand staan in de openbare ruimte van verschillende gemeenten in het land.

Peter Erfteijer is een beeldhouwer die het leven omarmt. Het alledaagse leven vangt hij in zijn beelden. Zo worden het aansprekende en herkenbare momentopnames gekenmerkt door eenvoud, maar ook door een krachtige plastische expressie.

Zijn met grote zorg vormgegeven beelden vertellen plastische verhalen over mensen, zonder te vervallen in het anekdotische. Over mensen met hun kracht en hun emoties. De expressie zit zowel in de beweging als in de uitbeelding. Zijn beelden zijn evenbeelden van dagelijks waarneembare fenomenen, maar tillen die tegelijkertijd boven zichzelf uit. Zijn figuren lijken betrappt in hun gewone doen, tot stilstand gebracht in een ongeposeerde houding en daardoor uiterst expressief. Toch zijn zijn sculpturen geen natuurgetrouwe weergave van de werkelijkheid. Om de schoonheid van de eenvoud te bereiken abstraheert de kunstenaar, en details worden weggelaten. Wat overblijft is de beeldhouwkunst in haar zuiverste vorm. Peter Erfteijer gebruikt het onderwerp als inspirerende aanleiding om van daaruit zich met de taal van de beeldhouwer zo krachtig mogelijk uit te spreken.

Tekst: Peter Erfteijer, LM

30. Attitude

Marti de Greef (Eindhoven, 1951)

Brons

Kerkstraat

Marti de Greef wordt in 1951 in Eindhoven als jongste in een gezin van vier geboren. Al in zijn jeugd komt zijn creatieve aard naar voren. Na twee jaar verlaat hij de MULO om een meer praktische studie te gaan volgen: de schildersopleiding aan de ambachtschool. Zoekend naar een richting die het beste bij hem past komt hij terecht als decorateur bij Krien de Grit en vervolgens als medewerker op de reclameafdeling bij een drogisterij. Van 1969 tot 1975 volgt hij een vrije studierichting aan de avondopleiding van de Academie voor Industriële Vormgeving te Eindhoven. Na het zien van een film over bronsgieter weet hij welke weg hij in wil slaan. In 1978 gaat hij aan de slag als bronsgieter. Het is een vak dat hij nog steeds weet te combineren met zijn kunstenaarsschap. De Greef voert al zijn sculpturen uit in brons. Het is een materiaal waar hij naar zijn gevoel alles in kwijt kan.

Kijkend naar de beelden van Marti de Greef kan men niet om de associatie met de klassieken heen. Bij nadere bestudering blijkt echter dat deze overeenkomst met name het onderwerp (amazones, naakten, krijgers, stieren en paarden) en de grondvorm betreft. Vanuit deze basis vertrekt De Greef om op zijn weg naar het eindresultaat naar eigen inzicht lichaamsdelen af te kappen of juist dikker aan te zetten. Het gaat hem niet om de precieze weergave, maar om de zeggingskracht die het beeld uitstraalt. Het meest kenmerkende aspect van zijn werk, het weglaten van lichaamsdelen, gebeurt dan ook met dit doel voor ogen. Juist door dit weglaten zal de beschouwer aan het werk worden gezet. Wat ontbreekt, wordt immers in gedachten aangevuld. Hoewel De Greef vanuit een figuratieve basis vertrekt, komen zijn beelden los van de zichtbare werkelijkheid. Dit bewust weglaten van bepaalde lichaamsdelen ter verhoging van de esthetische waarde, gaat terug naar Auguste Rodin (1840-1917), die door De Greef ook zeker als inspiratiebron wordt gezien.

Het beeld *Attitude* van Marti De Greef heeft, net als zijn sculptuur *Muze* in deze kunstroute, een enorme sensuele en lichamelijke uitstraling. De rondingen van het lichaam zijn duidelijk weergegeven en de sterke draaibeweging geeft het beeld extra kracht. Dit effect wordt nog versterkt doordat bepaalde lichaamsdelen zijn afgeknot of juist dikker zijn aangezet.

31. De Toekomst

Gidy Knoors (1961)

Brons

Kerkstraat

Gidy Knoors is sinds 1990 actief als beeldhouwer in brons en steen. Met zijn vaak grote sculpturen probeert hij emoties als rust en bezinning op te roepen en tijdloosheid uit te stralen. Hij is gefascineerd door oervormen en oeremoties. Dit verduidelijkt ook zijn voorkeur voor een materiaal als steen, dat een lange historie met zich meedraagt. Uit zijn verlangen steeds groter te werken is in 1999 het beeldhouwercollectief 'Passie' ontstaan. Het collectief, dat bestaat uit Gidy Knoors, Jelle Persoon en Franka van Neerven, integreert kunst in het landschap. De symbolen die ze creëren moeten een samenspraak aangaan met hun omgeving en zo de eigenschappen van het landschap versterken. Het beeldhouwercollectief heeft diverse grote projecten voltooid, zowel in Nederland als in Groot-Brittannië.

Het drie meter hoge bronzen beeld van een zwangere vrouw werd in 1999 in Helmond geplaatst. Het is niet het enige beeld uit het oeuvre van Knoors dat een zwangere vrouw als onderwerp heeft. Het thema staat voor hem symbool voor de generaties die na ons komen.

www.gidyknoors.nl

32. Lambertushof

Gelegen achter de Lambertuskerk ligt enigszins verscholen een intiem hofje; het Lambertushof. Midden in de stad is het een rustige plaats waar kleine speciaalzaken en verschillende ateliers een culturele sfeer uitademen. Het hele jaar door worden er op het pleintje wisselende beeldtentoonstellingen gehouden en een aantal keer per jaar is er een vrij te bezoeken kunstmarkt. Door enkele bewoners is een stichting opgericht met als doel meerdere artistieke evenementen te organiseren op deze unieke plek in Helmond.

33. Heilige Lambertus

Lambertus was bisschop van zijn geboorteplaats Maastricht van omstreeks 670 tot zijn dood in 706. Tijdens zijn leven heeft hij zich intensief bezig gehouden met het kerstenen van Limburg. In deze provincie zijn dan ook vele kerken aan hem gewijd. Zijn naam 'Apostel van de Kempen en Taxandrië' (Noord-Brabant en de huidige provincie Antwerpen) toont aan dat hij zijn religie ook buiten deze provincie gebracht heeft. Vanwege zijn verwikkeling in politieke vraagstukken heeft hij meer dan eens voor zijn leven moeten vrezen. Wanneer hij kritiek uit op het overspelige leven van Pepijn van Herstal, een hofmeier van Austrasië, wordt er uit deze kringen opdracht gegeven Lambertus te vermoorden. Hij wordt tijdens het bidden met een lans om het leven gebracht. Gestorven voor de Christelijke waarden, wordt hij sindsdien als martelaar vereerd. Hij is de patroon van de textielarbeiders.

De Heilige Lambertus wordt doorgaans afgebeeld als bisschop. Ook hier, bij de aan hem gewijde kerk in Helmond, is hij afgebeeld met een mijter en mantel. Oorspronkelijk hield hij in zijn rechterhand een lans. Deze lans wordt, vanwege het steeds opnieuw breken, bewaard in een van de huizen aan de Lambertushof. De kunstenaar is onbekend.

34. Just Married

Pépé Grégoire (Teteringen, 1950)

Brons

Kerkstraat

De beeldhouwer Pépé Grégoire wordt in 1950 in Teteringen geboren. Wanneer hij zeven jaar is verhuist de familie naar Laren, waar de kunstenaar tegenwoordig nog steeds woont en werkt. Hij groeit op in een kunstzinnige familie. Zijn vader is de beeldhouwer Paul Grégoire, zijn grootvader de schilder Jan Grégoire. Ook zijn broer zal later kiezen voor een kunstenaarsbestaan. Van 1968 tot 1974 studeert Pépé Grégoire aan de Rijksacademie voor Beeldende Kunsten te Amsterdam, waar hij onder meer les krijgt van zijn vader en van Theresia van der Pant.

Hij werkt veel in opdracht van gemeenten en instellingen. Zijn werk is dan ook op veel plaatsen in de openbare ruimte in Nederland te bewonderen. Ook maakt hij in opdracht portretten. Zo poseerde koningin Beatrix in 1982 voor een bronspportret dat in opdracht van Shell werd vervaardigd. Zijn vrije werk bestaat uit zowel monumentale bronzen sculpturen als kleinere werken. Pépé Grégoire heeft diverse prijzen gewonnen. Onder meer de Buys van Hultenprijs in 1974 en in 1985 de Jan Hamdorffprijs.

In veel beelden van Pépé Grégoire spelen benen, armen, handen en voeten een belangrijke rol. Zo ook in *Just Married*. Het beeld bestaat uit twee zuilen in de vorm van een arm en een been, eindigend in een aanraking tussen de hand en de voet. De beschouwer zal de hand en voet meteen herkennen zonder de bijbehorende lichamen er bij te denken. Het gaat immers niet om de personen of om een verhaal, maar om de gevoelens waar deze aanraking voor staat: tederheid, ontluikende liefde, en zorg.

Tekst: Pépé Grégoire, LM

35. Vrouwelijk Naakt II

Rien Derks (Diessen, 1950)

Brons

Veestraat

De beeldhouwer Rien Derks werd in 1950 in Diessen geboren. Hij studeerde aan de Jan van Eijckacademie te Maastricht. Tegenwoordig is hij, naast zelfstandig kunstenaar, docent beeldhouwen aan de Hogeschool voor de Kunsten te Utrecht en aan de Design Academy te Eindhoven.

Hij voert zijn beelden, voornamelijk naakten en torso's, uit in brons. Zijn twee sculpturen in deze kunstroute tonen eenzelfde soort vrouw. Beiden naakte vrouwen zijn volledig in zichzelf gekeerd. De blik is naar beneden gericht en de armen zijn in een intiem, maar ook afschermend gebaar, om het eigen lichaam heen geslagen. Ondanks deze schijnbare kwetsbaarheid van de vrouwen zijn het twee krachtige beelden. Met name het beeld in het kasteelpark kent een sterke draaibeweging die de spieren en ribben in het lichaam sterk naar voren doet komen. Ook de hoofden verlenen de beelden kracht. Beide lichamen zijn glad gepolijst, alleen beharing is aangegeven middels kleine krasjes in het oppervlak. Deze krachtige eenvoud maakt dat beide beelden rust en verstilling uit kunnen stralen ten midden van twee druk bezochte plekken.

36. Open Galerie

Kamstraat

In een aantal drukke verbindingstegen in het stadscentrum van Helmond worden kenmerkende zaken uit het heden en het verleden van de stad en haar inwoners onder de aandacht gebracht. In 't Hool, de Kamstraat, de Kasteellaan en aan het Speelhuisplein worden door middel van foto's diverse aspecten uit het leven in Helmond belicht. Zo is er, aansluitend op het Sportgala van de Gemeente Helmond, in de Kamstraat een expositie te zien van foto's van Helmondse sporthelden. Aan het Speelhuisplein worden foto's getoond van beeldhouwwerken die buiten de beeldenroute vallen. De andere stegen zullen om het half jaar een ander kenmerk van de stad tonen. Op deze manier ontstaat er een unieke open galerie die door iedereen vrij te bezoeken is. Elke expositie blijft ongeveer een half jaar te bezichtigen.

37. Shiseido

Miroslav Stransky (Liberec, 1961)

Brons

1995

Kamstraat

Miroslav Stransky is in 1961 in Liberec in Tsjechië geboren. Sinds 1982 is hij in Duitsland werkzaam als beeldhouwer en bronsgieter. Door zijn werkzaamheden met andere beeldhouwers als mede-ontwerper, gieter en graveur blijft er weinig tijd over om zelf sculpturen te scheppen. Toch ontstaan telkens weer enige werken die hij op diverse tentoonstellingen in onder andere de Verenigde Staten, Tsjechië, Nederland en België toont. Zijn werk ontstaat voornamelijk uit interesse in vormen en de diverse mogelijkheden van vorm en materiaal.

In de sculptuur *Shiseido* komt de interesse van Miroslav Stransky in vormen en mogelijkheden van materiaal tot uiting. Het beeld doet denken aan een inheems masker en is opgebouwd uit een ovaalvormige basis. Hierin is door middel van een enkele lijn de vorm van neus en ogen aangegeven. Een andere, scherp uitgesneden vorm, geeft de mond weer.

38. Open Galerie

Smalle Haven naar Kasteelpark

In een aantal drukke verbindingstegen in het stadscentrum van Helmond worden kenmerkende zaken uit het heden en het verleden van de stad en haar inwoners onder de aandacht gebracht. In 't Hool, de Kamstraat, de Kasteellaan en aan het Speelhuisplein worden door middel van foto's diverse aspecten uit het leven in Helmond belicht. Zo is er, aansluitend op het Sportgala van de Gemeente Helmond, in de Kamstraat een expositie te zien van foto's van Helmondse sporthelden. Aan het Speelhuisplein worden foto's getoond van beeldhouwwerken die buiten de beeldenroute vallen. De andere stegen zullen om het half jaar een ander kenmerk van de stad tonen. Op deze manier ontstaat er een unieke open galerie die door iedereen vrij te bezoeken is. Elke expositie blijft ongeveer een half jaar te bezichtigen.

39. Paard

Harry Storms (Tegelen, 1945)

Brons

Kasteeltuin

De beeldhouwer en graficus Harry Storms wordt in 1945 in Tegelen geboren. In 1977 studeert hij aan de academie in Warschau. Binnen het beeldhouwen zijn er duidelijk drie thema's te onderscheiden; de ballerina, het vrouwelijk naakt en het paard. Hij werkt deze thema's voornamelijk in brons uit. Een overkoepelend onderwerp in zijn werk is de altijd sterk aanwezige beweging. Dit varieert van de sierlijke beweging van de danseres tot de kracht en snelheid van het paard.

Harry Storms heeft deelgenomen aan diverse tentoonstellingen in Nederland, België en Duitsland. Ook heeft hij diverse opdrachten ontvangen en is zijn werk door verschillende gemeenten aangekocht.

40. Kraanvogel

Theresia van der Pant (Schiedam, 1924)

Brons

Kasteelpark

Het oeuvre van Theresia van der Pant staat, met een enkele portretkop als uitzondering, geheel in het teken van dieren. Al sinds haar jeugd is ze een groot liefhebster van dieren en wonend in Amsterdam heeft ze veel bezoeken aan Artis gebracht. Het zijn de vormen die haar inspireren tot het maken van haar sculpturen.

Het beeldhouwen leert Van der Pant van Jan Bronner en Piet Esser aan de Rijksacademie te Amsterdam. Ze sluit haar academietijd succesvol af en ontvangt van de Belgische regering een beurs om een jaar aan de academie van Antwerpen te studeren. Vanwege tegenvallend onderwijs komt ze terecht bij de Belgische beeldhouwer Oscar Jespers, docent aan de Ecole Nationale Supérieure d'Architecture et des Arts Decoratifs te Brussel. Hij zal later uitgroeien tot een van de belangrijkste expressionistische beeldhouwers van België. Voor Van der Pant is hij een belangrijke leermeester geweest. Het voornaamste dat ze van hem geleerd heeft en wat ze in haar werk toepast, is het observeren en het werken uit het geheugen. In 1952 keert ze terug naar Amsterdam. Een jaar later doet ze mee aan een belangrijke groepstentoonstelling van buitenbeelden in Amsterdam. Haar werk wordt hier goed ontvangen. Vanaf dit moment krijgt ze ook opdrachten voor werk in de openbare ruimte. In 1955 wordt ze lid van de Amsterdamse kunstenaarsvereniging Arti et Amicitiae. Hier is haar werk tot 1962 regelmatig te zien geweest.

In 1955 neemt Van der Pant samen met een vriendin, Eva Mendlik, deel aan de zomeracademie te Salzburg. Deze zomerclasses worden bezocht door kunstenaars uit de hele wereld. De Italiaanse beeldhouwer Giacomo Manzù, van wie in deze beeldenroute eveneens een werk is opgenomen, geeft hier beeldhouwlessen. Zowel het werk van Van der Pant als dat van Mendlik valt op en beiden worden door Manzù gevraagd hem te assisteren

in Milaan. Hoewel het een leerzame periode is, ervaren beiden beeldhouwsters te weinig vrijheid. Van der Pant slaat daarom het aanbod te komen doceren aan een door Manzù op te richten academie in Milaan af.

Bij terugkomst in Amsterdam is haar studieperiode nu echt ten einde gekomen. Haar werk begint de nodige aandacht van de pers te krijgen. In 1957 zijn haar sculpturen opgenomen in een grote overzichtstentoonstelling van de Nederlandse beeldhouwkunst in het Boijmans van Beuningen te Rotterdam. Ze wordt ingedeeld bij de jonge figuratieven. Critici noemen haar technisch vakmanschap en scherpe observatie, maar ook haar bescheidenheid. Ze begint naam te maken als dierbeeldhouwster.

In 1965 begint ze als docent op de afdeling beeldhouwkunst van dezelfde academie waar ze zelf haar opleiding genoten heeft. Een aantal jaar later wordt ze benoemd tot hoogleraar. In 1982 neemt ze afscheid van de Rijksacademie.

In haar lange carrière als beeldhouwster heeft Van der Pant verschillende stijlen en invloeden meegemaakt. Hoewel ze geïnteresseerd is in deze andere stromingen is ze zelf altijd trouw gebleven aan de figuratie, ook toen de non-figuratieve tendensen in het Nederland van de Tweede Wereldoorlog veel aandacht begonnen te krijgen. Binnen haar oeuvre is wel een duidelijke ontwikkeling aan te wijzen waarin ze steeds losser komt van de natuurgetrouwe weergave en zich meer richt op de compositie.

De vroege beelden van Theresia van der Pant zijn sterk in zichzelf gekeerd. Vanaf de jaren zestig is haar werk echter meer naar buiten gericht. Haar *Kraanvogel* in het Kasteelpark is hier een goed voorbeeld van. De beeldhouwster heeft zich gericht op de totale vorm van het beeld en niet op afleidende details. Wat overblijft is een lichaam dat zich vol kracht en spanning opwaarts richt. De sculptuur gaat een relatie aan met de omliggende ruimte. Toch is er ook een aspect te zien waar critici vaker op hebben gewezen. De staart- en vleugelveren komen samen in een vreemde massa. Het lijkt alsof ze het gewicht van het beeld, dat de poten niet lijken te kunnen dragen, op moeten vangen. Dit kenmerk komt vaker voor in haar vogelsculpturen. De grootste kracht in het werk van Theresia van der Pant is de combinatie van gespannenheid en ingetogenheid, van subtiliteit en monumentaliteit.

Bron: Linden, Riet van der en Roos van Put. Beeldhouwster Theresia R. van der Pant. Amsterdam 1989.

41. Lopende man

Peter Erfteijer (Hoorn, 1956)

Brons

Kasteeltuín

Peter Erfteijer is op 9 augustus 1956 in Hoorn geboren. In 1974 begint hij zijn beeldhouwopleiding aan de Koninklijke Academie in Den Haag en vervolgt deze van 1976 tot en met 1979 aan de Rijksacademie in Amsterdam. Sindsdien exposeert Erfteijer zijn werk regelmatig in galleries, musea, en op kunstbeurzen. Zijn werk is in het bezit van overheidsinstellingen, bedrijven, kunstverzamelaars en particulieren. Bronzen beelden van zijn hand staan in de openbare ruimte van verschillende gemeenten in het land. Peter Erfteijer is een beeldhouwer die het leven omarmt. Het alledaagse leven vangt hij in zijn beelden. Zo worden het aansprekende en herkenbare momentopnames gekenmerkt door eenvoud, maar ook door een krachtige plastische expressie.

Zijn met grote zorg vormgegeven beelden vertellen plastische verhalen over mensen, zonder te vervallen in het anekdotische. Over mensen met hun kracht en hun emoties. Dit resulteert bijvoorbeeld in een beeld van een sjokkende man met een verfromfaaide jas, leeg in zijn gedachten en op weg naar nergens. De expressie zit zowel in de beweging als in de uitbeelding. Zijn beelden zijn evenbeelden van dagelijks waarneembare fenomenen, maar tillen die tegelijkertijd boven zichzelf uit. Zijn figuren lijken betrappt in hun gewone doen, tot stilstand gebracht in een ongeposeerde houding en daardoor uiterst expressief.

Toch zijn zijn sculpturen geen natuurgetrouwe weergave van de werkelijkheid. Om de schoonheid van de eenvoud te bereiken abstraheert de kunstenaar, en details worden

weggelaten. Wat overblijft is de beeldhouwkunst in haar zuiverste vorm. Peter Erftemeijer gebruikt het onderwerp als inspirerende aanleiding om van daaruit zich met de taal van de beeldhouwer zo krachtig mogelijk uit te spreken.

Tekst: LM, Peter Erftemeijer

42. Icarus

Wander Bertoni, (Codisotto, Italië, 1925)

Roestvrij staal

Kasteeltuin

Aangekocht door de gemeente in 1961

De van oorsprong Italiaanse beeldhouwer Wander Bertoni komt in 1943 als dwangarbeider naar Oostenrijk. Na de Tweede Wereldoorlog studeert hij aan de Academie voor de Beeldende Kunsten in Wenen onder leiding van Fritz Wotruba. In 1946 richt hij samen met Anton Lehmden en Josef Mikl de internationale en onafhankelijke 'Art Club' op. Vanaf 1965 is hij als professor verbonden aan de Universiteit voor Toegepaste Kunst in Wenen. Op zeventigjarige leeftijd geeft hij deze werkzaamheden op. Hij woont in Wenen en Winden am See waar hij een atelier en tentoonstellingsruimte heeft. Zijn werk is regelmatig te zien geweest op belangrijke tentoonstellingen in binnen- en buitenland, onder andere op de Biënnale in Venetië en Sao Paolo.

Het werk in het kasteelpark, waarvan het origineel in aluminium in Antwerpen staat, behoort tot zijn abstracte werken. De titel *Icarus* verwijst naar de mythe van Daedalus en Icarus. Vader en zoon proberen van een eiland te ontsnappen met behulp van zelfgemaakte vleugels. Maar de enthousiaste Icarus vliegt te hoog naar de zon en de was waarmee zijn vleugels aan zijn lichaam bevestigd zitten smelt, waardoor hij in zee stort. Het thema heeft in de beeldende kunsten een lange traditie waarbij het onderwerp aangegrepen wordt om te waarschuwen tegen overmoed. Het kan echter ook de onderzoekende geest van de mens symboliseren. In het werk van Bertoni valt duidelijk een opwaartse beweging waar te nemen die zich vanuit het grondvlak in tegengestelde richtingen voortzet. De diverse scherpe uitsteeksels doen denken aan vleugels en de gehele vorm treft gelijkenissen met een menselijk lichaam. Het geheel staat vol van kracht en symboliseert hier de momenten voor het neerstorten van de jonge en enthousiaste Icarus.

43. Pas de Deux

Etienne Desmet (Gent, 1943)

Brons

Kasteeltuin

Aangekocht met steun van P.N.E.M

Etienne Desmet heeft in zijn carrière een lange reeks leermeesters gekend. Hij begint zijn opleiding in 1958 aan de Koninklijke Academie voor Schone Kunsten in zijn geboorteplaats Gent onder leiding van A. Servaes, R. Heylebroek en B. Coolens. In 1968 studeert hij verder aan het Nationaal Hoger Instituut te Antwerpen bij M. Macken. Eveneens werkt hij in de ateliers van de schilders Jan Burssens en W. Seybrands en in het grafisch atelier van Pierre Vlerick. Sinds 1967 werkt hij een gedeelte van het jaar in de marmergroeven van Carrara in Italië.

In zijn oeuvre zijn verschillende stijlperiodes te herkennen. Hij begint met vloeiende vormen die gebaseerd zijn op planten en die de sierlijkheid van de art nouveau weerspiegelen. In deze vroege periode werkt hij voornamelijk in marmer en polyester. Later ontwikkelen zijn sculpturen zich naar meer geometrische en scherpere vormen, waarbij hij contrasten in het oppervlak aanbrengt. Hij werkt dan eveneens in brons, hout en staal. In zijn carrière heeft hij diverse prijzen gewonnen, waaronder de internationale Prijs Ricard in 1964 en in 1969 de Prijs voor de Beeldhouwkunst van de provincie Oost-Vlaanderen.

In zijn sculpturen zijn volume en materiaal van fundamenteel belang. Met deze gegevens creëert Desmet een vorm die de beschouwer al van ver zal doen aantrekken. Zijn sculpturen zijn opgebouwd uit steeds eenvoudige en krachtige lijnen waarbij de vorm sterk samenhangt met de inhoud.

Het beeld *Pas de Deux* is opgebouwd uit twee ranke, vloeiende vormen. Deze tweedeling is een terugkerend motief in zijn werk. De twee vormen lijken schuchter naar elkaar toe te groeien en tegelijkertijd van elkaar verwijderd te raken. Samen roepen de figuren sterke emoties op als sensualiteit, verlangen, lust en tederheid. Deze combinatie van kracht en tederheid, van het monumentale en het intieme is kenmerkend voor het werk van Desmet.

44. De Rots

Sjeng Caris
Brons
Kasteelpark

De bronsplastieken van de Budelse kunstenaar Sjeng Caris zijn terug te voeren tot een drietal stijlperiodes. Zijn eerste bronssculpturen waren sterk gestileerde verstilte vrouwenfiguren, vaak zwanger of met kind. Hij beeldde de vrouw destijds uit als 'oermoeder', als zinnebeeld van vruchtbaarheid en nieuw leven.

De vrouw bleef ook in zijn volgende periode een grote bron van inspiratie. Zij onderging echter een metamorfose; waren het eerst de idealistische eigenschappen als moederschap, kracht en geborgenheid, die in het beeld van de vrouw tot uitdrukking kwamen, later daalde zij af tot een puur menselijk wezen. Zij werd begeerlijk, sensueel, kortom de vrouw als verleidster.

Zijn beelden werden steeds realistischer. Elke nuance van het lichaam werd tot in perfectie uitgevoerd. Toch gaf hij 'zijn vrouwen' iets meer dan anatomische perfectie. Door middel van houding en het oproepen van spanning wist hij in zijn sculpturen ook emoties weer te geven als eenzaamheid, verlegenheid, schaamte en verdriet.

Enkele jaren later kwam er een nieuwe inspiratiebron. De relatie van de mens tot zichzelf en tot anderen deed hem besluiten hieraan uiting te geven in de vorm van thematisch werk. Deze beelden getuigen van een betrokkenheid bij allerlei maatschappelijke (wan)toestanden. Soms ligt zijn inspiratiebron ver van huis zoals in *De dwaze moeders*, een beeld dat hij maakte naar aanleiding van het dagelijkse stilzwijgende protest van de moeders op het Plaza de Mayo. Zijn thema's vindt hij echter ook vaak heel dichtbij, in zijn naaste omgeving of in zijn eigen beleevingswereld. Een voorbeeld van dat laatste is *De Kloof* waarin hij tot uitdrukking wil brengen hoe de mens van zichzelf vervreemdt.

Bij deze thematische werken heeft hij ook een andere vormtaal toegepast. Het zijn geen compacte beelden meer. Hij gaat over tot een deformatie of bouwt zijn figuren op uit plaat. Met name deze laatste werkwijze is van toepassing op zijn recente werk. In beelden als *De Schreeuw* of *De Vlucht* blijft slechts de essentie over: beweging en emotie door middel van lijnen.

De Rots in het Kasteelpark is een klein, compact beeld. De figuur is met strakke lijnen weergegeven. Ondanks het kleine formaat is het, dankzij de strakke vormgeving en weglating van details, een werk dat vol is van expressiviteit. De zeggingskracht van dit sculptuur wordt versterkt door de relatie met de omliggende ruimte. Het beeld bevindt zich precies in het midden van de lijn met het poortgebouw dat toegang geeft tot het kasteelpark.

Dit gebouw, wat oorspronkelijk gebouwd was als woonhuis, dateert uit het eind van de negentiende eeuw. In 1868 werd het verbouwd tot school. In 1900 werd het omgebouwd tot fabrieksschool van de firma Van Vlissingen. Sinds 1922 heeft het gebouw haar huidige vorm. Hoewel het gebouw haar vroegere functies heeft verloren, heeft het cultuurhistorische waarden. Het past binnen de ontwikkeling van Helmond als industriestad en is bovendien een goed bewaard voorbeeld van een gebouw in Neo-renaïssancestijl.

Tekst: Galerie des Beaux Arts en LM

45. The Goddess of Flying

Ondrej Zimka (Bratislava, 1975)

Brons

1994-1999

Kasteelpark

Schenking Burgemeester Geukers Fonds

Hoewel Ondrej Zimka Junior een nog jonge, opkomend kunstenaar is, wordt zijn oeuvre ontvangen als uiterst inventief. Hij volgde een opleiding aan de School voor Toegepaste Kunsten in Bratislava en kreeg zijn eerste internationale ervaring aan de Universiteit van Newcastle in Groot Brittanie (1997). Het beeldhouwen leerde hij voornamelijk aan de Academie voor Schone Kunsten in Bratislava waar hij onder leiding van professor Jozef Jankovič studeerde. Hij werd al in 1995 lid van de Vereniging voor Kunstenaars van Slowakije waar hij zijn werk ten toon stelde. Diverse jaren werkte hij in de studio van Andrej Rudavsky. Ook neemt hij deel aan verscheidene symposia in binnen- en buitenland. Hij heeft tijdens zijn studie werk ten toon gesteld in Bratislava, Munchen en Londen. Na zijn afstuderen heeft hij werk getoond in Italië, Praag, Wenen, Groot-Brittannië en Bratislava. Gevraagd naar zijn fascinatie voor sculpturaal werk antwoordt Zimka: 'Het is een fascinerend gevoel in staat te zijn te doen wat ik wil doen. Het is in geen enkel opzicht monotoon werk.'

Na zijn afstuderen in 1999 trekt Zimka, beïnvloed door zijn vader, eveneens een kunstenaar, een ambitieus plan voor zichzelf uit. Zimka worstelt met de deformaties van de hedendaagse maatschappij, die het leven van het individu aantasten. Hij stelt zich ten doel waardevolle kunstwerken te maken die de mens weer zal humaniseren.

Hij werkt in eerste instantie in steen, maar na een zoektocht waar hij onder meer hout gebruikt, wordt brons zijn meest geliefde materiaal. Zijn houten objecten en werken in steen zijn doorgaans monumentaal. Zijn metalen sculpturen daarentegen zijn uitgevoerd in kleiner formaat.

Het is moeilijk het incomplete oeuvre van een jonge kunstenaar te evalueren. Het is echter wel mogelijk enkele oordelen en vermoedens te geven gebaseerd op de kennis van het leven van de kunstenaar. Zimka is een ambitieus kunstenaar die zijn succes grotendeels te danken heeft aan zijn tomeloze energie en doorzettingsvermogen. Zijn oeuvre zet mensen ertoe te reflecteren. Het verhalende of werkelijke karakter van zijn werk zit niet zozeer in de vorm als wel in het concept. Zimka spreekt niet enkel door zijn sculpturen, hij vertelt ook sprookjesachtige verhalen over de projecten die langzaam doordringen tot het bewustzijn van de beschouwer. Hij wil dat mensen schoonheid herkennen en waarderen, gefascineerd zijn door de vorm, en geweld afwijzen.

The Goddess of Flying is een beeld dat door zijn heldere kleuren onmiddellijk in het oog springt. Het object wordt gekenmerkt door de vele tegenstellingen tussen ruw bewerkt en glad oppervlak, doffe en heldere kleuren, spitse en ronde vormen. De vorm en het thema tonen de fascinatie van Zimka voor fantasiewerelden en voor het fenomeen "vliegen".

Tekst: prof. phDr. Viliam Plevza en phDr. L'uboslav Moza, LM

46. Zonder titel

André Volten (Andijk, 1925 – Amsterdam, 2002)

Gneis

Kasteeltuin

Geschonken door de Gamma Holding

De in 1925 geboren beeldhouwer André Volten vestigt zich na de oorlog in Amsterdam waar hij ruim een jaar het Instituut voor Kunstnijverheidsonderwijs bezoekt (de voorloper van de huidige Rietveldacademie). Hier heeft hij naar eigen zeggen de kunst ontdekt. Zijn eerste experimenten bevinden zich op en in het platte vlak en niet veel later volgt een overstap naar houten reliëfs. Dit blijft hem te vlak en ook zijn verlangen naar harder materiaal wordt niet bevredigd. De daar op volgende zoektocht naar geschiktere materialen en technieken heeft hem op verrassende plaatsen gebracht. Zo is hij vrijwillig geweest bij de Nederlandse Dok- en Scheepsbouw maatschappij waar hij zich bekwaamde in het lassen en smeden, en is hij enkele jaren als metaalbewerker actief geweest in werkplaatsen van de scheepswerf. Het zijn dit soort ervaringen die maken dat hij met vaardigheid en eerbied tegenover zijn materiaal en instrumenten staat. Vanaf 1953 is Volten beeldhouwer. Hij werkt veel in ijzer, edelstaal, steen en messing. Zeker voor Nederland is zijn gebruik van industriële materialen zeer vooruitstrevend geweest.

Voortkomend uit de traditie van de Constructivisten en De Stijl richt Volten zich op geometrisch abstracte sculpturen. Zijn beelden zijn opgebouwd uit eenvoudige vormen als de kolom, de kubus en later ook de bol. Vanaf het begin van zijn carrière is zijn werk in hoofdzaak gesitueerd in de openbare ruimte. Hij tracht in deze beelden, die vaak in opdracht tot stand komen, altijd de juiste verhouding tot de omliggende ruimte te treffen. Naast deze relatie tot de omgeving blijft ook het lijnenspel en de vorm in relatie tot het gebruikte materiaal een belangrijk uitgangspunt in zijn werk.

Volten kent de kunsten een belangrijke plaats toe in de maatschappij. In zijn visie zijn de kunsten de begeleiders van ons bestaan en in deze hoedanigheid zijn zij van een algemeen belang. Vanuit zijn theorie draagt de overheid een verantwoordelijkheid tegenover de beeldende kunst. Want kunst bestaat niet volledig zolang zij niet gehoord, gezien en ervaren wordt. Dit bewustzijn uit zich al vroeg in zijn carrière. Hij is dan ook een van de medeoprichters van de Liga Nieuwe Beelden in 1955. De groep poogt door middel van samenwerking tussen kunstenaars en architecten te komen tot een betere leefomgeving. Hij blijft de Liga trouw tot aan de opheffing in 1968. Ook later blijft hij deelnemen aan diverse commissies om zowel bestuurders als kunstenaars te overtuigen van zijn zienswijze.

Reeds vroeg in zijn carrière bestaat er respect en waardering voor zijn werk. Al in 1956 zorgde Hammacher, destijds directeur van het Rijksmuseum Kröller-Müller, dat zijn werk te zien was op de Biënnale van Venetië en bestelde een groot werk voor de Expo in Brussel in 1958. Karel Schuurman, de toenmalige hoofdconservator Moderne Kunst bij het Gemeentemuseum Den Haag en verantwoordelijk voor de gemeentelijke kunstopdrachten, verwierf in 1965 van Volten een groot werk dat geplaatst werd in het Bezuidenhout. Zijn eerste opdracht kreeg Volten in 1956 van de architect Pierre Cuypers: een sculptuur voor het Nieuwe Lyceum in Hilversum. Het zal zeker niet bij deze eerste opdracht blijven. Mede dankzij de toenmalige percentageregeling en subsidies voor kunst in de openbare ruimte blijven opdrachten binnenkomen. Zijn sculpturen zijn overal in Nederland aan te treffen en ook in belangrijke collecties is zijn werk vertegenwoordigd. Volten ontving in 1996 de oeuverprijs van het Fonds voor Beeldende Kunsten, Vormgeving en Bouwkunst. Twee jaar later ontving hij uit handen van koningin Beatrix de eremedaille voor Kunst en Wetenschap in de Huisorde van Oranje. Zijn laatste opdracht, het maken van een kunstwerk voor Prins Willem-Alexander en Maxima heeft hij niet meer kunnen voltooiën. Hij overlijdt in 2002.

Het werk in deze kunstroute is een abstracte kolom in gneis. Het werd in 1981 aan de gemeente geschonken door de Gamma Holding ter gelegenheid van de opening van het nieuwe hoofdkantoor. De plastiek bestaat uit vijf op elkaar geplaatste versneden kubussen. Gezien de vroege fascinatie van Volten voor een materiaal als staal, is het niet verwonderlijk dat de kunstenaar voor zijn werken in steen de hardste varianten verkiest. De hier gebruikte steensoort, gneis, ontstaat wanneer graniet wordt blootgesteld aan zeer hoge drukken en temperaturen. Een typisch kenmerk van gneis is de aanwezigheid van mineralen met een grote kristal grootte. Het biedt, net als graniet, de mogelijkheid zowel grof als glanzend

gepresenteerd te worden. De bewerking is ook van invloed op de kleur van de steen. Op deze manier heeft Volten contrasten aangebracht in het werk.

Ander werk van Volten in Helmond bevindt zich in het Gemeentemuseum (een model voor een monumentaal ontwerp dat in Rotterdam is geplaatst) en aan het Stationsplein (Palissade voor het UWV-kantoor).

47. Arbeidster uit de haspelarij

Constantinus (Cephas) Stauthamer, ('s-Gravenhage, 1899- Amsterdam, 1983)

Brons

Kasteeltuin

Geschonken door Coats Opti B.V.

In 1998 werd het beeld *Arbeidster uit de haspelarij* van de kunstenaar Cephas Stauthamer aan de gemeente geschonken. Oorspronkelijk werd het beeld in 1960 door het personeel van J.A. Carp's Garenfabrieken bij het honderdjarig bestaan van het bedrijf aan de directie aangeboden. Het van oorsprong Helmondse bedrijf heeft de stad inmiddels verlaten, maar het beeld is een blijvende herinnering aan het industriële verleden van Helmond.

De Amsterdammer J.A. Carp was getrouwd met een dochter van de kasteelheer van Helmond. Hij richtte in 1860 in Helmond een garenfabriek op. Het bedrijf verfdde garen die het had geïmporteerd uit Engeland om het vervolgens naar het Verre Oosten, met name Nederlands-Indië, te exporteren. Hier werd het garen onder meer gebruikt voor het weven van sarongs. Het was in de negentiende eeuw een goedlopend bedrijf en mede dankzij een fusie overleefde het ook de benauwde jaren tijdens de Tweede Wereldoorlog. Pas toen in de jaren zestig en zeventig de lagelonenlanden opkwamen kwam het in de problemen. Het bedrijf richtte zich niet langer op de productie, maar werd een handelsfirma. Uiteindelijk heeft het bedrijf Helmond verlaten en ook de originele naam is verloren gegaan.

De sculptuur laat een vrouw zien die garen spint. (Een haspelarij is een gebouw waar garen wordt gesponnen.) Het is vervaardigd door de schilder en beeldhouwer Cephas Stauthamer. Hij studeerde aan de Rijksacademie voor Beeldende Kunsten te Amsterdam waar hij les kreeg van R.N. Roland Holst. Van 1944 tot 1969 is hij actief geweest bij de Nederlandse Kring van Beeldhouwers Amsterdam. Van 1957 tot 1963 is hij werkzaam geweest als docent bij de Academie voor Beeldende Kunsten te Arnhem. Zijn werk is vooral bekend door verschillende monumenten die hij heeft ontworpen, onder meer te Axel, Vianen, Lisse en Rotterdam. Buiten het beeldhouwen ontwerpt hij ook mozaïeken, glas in lood ramen en penningen. Zijn werk is te zien geweest op tentoonstellingen in onder meer het Rijksmuseum en het Stedelijk Museum in Amsterdam, op de Internationale tentoonstelling Sonsbeek in Arnhem.

48. Vrouwelijk Naakt I

Rien Derks (Diessen, 1950)

Brons

Kasteelpark

Schenking Rabobank en C&A en Citywinkeliers in 1981.

De beeldhouwer Rien Derks werd in 1950 in Diessen geboren. Hij studeerde aan de Jan van Eijkacademie te Maastricht. Tegenwoordig is hij, naast zelfstandig kunstenaar, docent beeldhouwen aan de Hogeschool voor de Kunsten te Utrecht en aan de Design Academy te Eindhoven.

Hij voert zijn beelden, voornamelijk naakten en torso's, uit in brons. Zijn twee sculpturen in deze kunstroute tonen eenzelfde soort vrouw. Beiden naakte vrouwen zijn volledig in zichzelf gekeerd. De blik is naar beneden gericht en de armen zijn in een intiem, maar ook afschermend gebaar, om het eigen lichaam heen geslagen. Ondanks deze schijnbare kwetsbaarheid van de vrouwen zijn het twee krachtige beelden. Met name het beeld in het kasteelpark kent een sterke draaibeweging die de spieren en ribben in het lichaam sterk naar voren doet komen. Ook de hoofden verlenen de beelden kracht. Beide lichamen zijn glad gepolijst, alleen beharing is aangegeven middels kleine krasjes in het oppervlak. Deze krachtige eenvoud maakt dat beide beelden rust en verstillung uit kunnen stralen ten midden van twee druk bezochte plekken.

49. Liegbank

Kasteeltuinen

Toen het kasteel in de twintiger jaren van de vorige eeuw om werd gebouwd tot raadhuis, werd de van oorsprong middeleeuwse binnenplaatsgevel van de zuidvleugel afgebroken. Later zijn verschillende delen van het oude bordes verwerkt in een bank. In de volksmond heeft het de naam 'Liegbank' meegekregen. Tegenwoordig is het een plek in het kasteelpark waar Helmonders bijeen kunnen komen en er, uitkijkend over een belangrijke historische plaats, de naam van de bank eer aan kunnen doen.

50. Zonder titel

Eugène Dodeigne (Rouvreux, 1923)

Wit carrara marmer

Kasteeltuinen

Schenking Wegenbouwmaatschappij Brabant.

Het steenhouwen heeft Eugène Dodeigne niet van een vreemde. Als dertienjarige jongen leert hij het ambacht van zijn vader die een steenhouwerij in Tourcoing, Noord-Frankrijk, bezit. In dit familiebedrijf helpt hij met het vervaardigen van grafzerken en decoraties voor gebouwen. Dodeigne wil echter meer dan dat. Na goedkeuring van zijn vader volgt hij vanaf 1936 teken- en boetseerlessen aan de kunstacademie. Hier blijft zijn talent niet onopgemerkt en een logische stap volgt in 1943: toelating tot de École des Beaux Arts te Parijs. In deze stad komt hij in aanraking met beeldhouwkunst uit verschillende perioden. Het is met name de primitieve kunst in het Musée de L'Homme die hem zal blijven inspireren. Sinds 1950 woont en werkt Dodeigne in Bondues, nabij Lille, in het door hem zelf gebouwde Le Pot de Fer. Hier maakt hij in de winter houtskooltekeningen en kleine bronzen beelden. In de zomer werkt hij buiten aan zijn meer dan levensgrote steensculpturen, die vaak voortkomen uit zijn tekeningen. Zijn werk is geïnspireerd op de menselijke figuur. Toch is het niet de uiterlijke verschijningsvorm van de mens die hij weergeeft. Het gaat in zijn werk om iets wat we zouden kunnen omschrijven als een oervorm van de mens.

De menselijke gestalte lijkt te zijn geboren uit het steen en zo een volledig uit de natuur ontstaan object te zijn. Hoewel de natuurlijke vorm van de steen gevolgd wordt, is het wel de kunstenaar die het proces volledig beheerst. De hoekige vormen, scherpe kanten, lichte en donkere, glinsterende banen verraden het ingrijpen van de kunstenaar. Dodeigne houdt het oppervlak van zijn sculpturen bewust grof en deze suggestie van het onvoltooide omringt de

figuren met een geheimzinnige sfeer. Zijn mensfiguren roepen herinneringen op aan archaische culturen. Hier herkennen we de invloed van de primitieve kunst die Dodeigne in Parijs leerde kennen. De trage, verstarde figuren lijken zich voort te bewegen in een eigen wereld, afgesloten van het gejaagde leven om hen heen. Er straalt een zekere angst en droefenis van ze af, maar tegelijkertijd worden de beelden gekenmerkt door een oerkracht. Onbereikbaar, soms zelfs dreigend, staan ze in het landschap, alsof het hun natuurlijke omgeving is. Onder de hand van de kunstenaar zijn de sluimerende krachten van de steen tot leven gekomen.

51. Verticale

Milan Lukáč (Bojnice, 1962)

Kasteelpark

Schenking Burgemeester Geukers Fonds

Milan Lukáč werd in 1962 in Bojnice (Slowakije) geboren. Van 1981 tot 1987 studeerde hij aan de Hogeschool voor de Beeldende Kunst in Bratislava, aan het atelier van Prof. Jan Kulich en Prof. Ladislav Snopek. In de jaren 1985-86 had hij een studiebeurs aan de Ecole Nationale Supérieure des Beaux-Arts (Prof. Jean Cardot) en aan de Cité International des Arts in Parijs.

In 1992 won hij als doctorandus het Stipendium van de stad Niort (F), een gastatelierschap in Wenen (1993) en een Stipendium voor een studie aan het atelier van Mikulas Galanda in Cité International des Arts in Parijs. Hij heeft veel prijzen gewonnen, maar zijn belangrijkste zijn: 'De prijs voor de jonge veelbelovende beeldhouwer' van de Academie des Beaux Arts, Instituut van Frankrijk (1985), de 'Martin Benka-Prijs' (1988), de 'Paul-Luis Weiller-Prijs' van de Academie des Beaux Arts (1990), de eerste prijs in de prijsvraag 'Holocaust Denkmal' in Bratislava. Dit indrukwekkende gedenkteken is in samenwerking met architect Peter Zalman en Lucia Zalmanova (1995) gerealiseerd in de stad Bratislava. Vanaf 1986 heeft hij tentoonstellingen zowel in Slowakije als in het buitenland. Zijn werken zijn in veel belangrijke verzamelingen te vinden. Verder werkt hij als docent aan de Faculteit van Architectuur van de Slowaakse Technische Universiteit.

Zijn beeld *Verticale* in het Kasteelpark toont zijn fascinatie voor de verticale vorm. In zijn gehele oeuvre komt deze basisvorm terug. Ook zijn de oppervlaktes van vrijwel al deze werken ruim bewerkt. Zijn *Verticale* wordt gekenmerkt door vele tegenstellingen. Het lijnenspel en verschillen in oppervlaktebehandeling brengen spanning aan in de sculptuur.

Tekst: Galerie des Beaux Arts, LM

52. Alberi

Roberto Barni (Pistoia, 1939)

2001

Brons

Boscotondoplein

Geschonken door Hurks Bouw en Vastgoed

De Italiaanse kunstenaar Roberto Barni begon als dertienjarige jongen met schilderen. In de loop van de jaren breidde hij zijn kennis en expertise steeds verder uit en tegenwoordig werkt hij met diverse materialen, zowel in vlak werk als driedimensionaal. Ondanks deze diversiteit blijft hij zichzelf zien als schilder. Naar eigen zeggen is zijn beeldhouwwerk zelfs grotendeels een verlenging van zijn schilderkunst. In zijn werk refereert Barni veelvuldig naar de kunstgeschiedenis. Architecturale fragmenten als klassieke zuilen, zuilengangen, bogen en beelden representeren de kunst van het verleden. Ook verwijst hij expliciet naar kunsthistorische meesterwerken, bijvoorbeeld van Paolo Uccello en Piero della Francesca. In zijn schilderkunst werkt hij verder in de expressionistische traditie. Met een krachtige tekening componeert hij scènes die vaak een donkere, sinistere kant kennen. Donkere figuren komen tevoorschijn uit stukken tapijt of krant die op het doek zijn aangebracht. Ten

midden van kale bomen en vervallen gebouwen lijken ze figuranten in een onheilspellend schouwspel.

In zijn beeldhouwkunst heeft Barni deze donkere kant voor een groot deel los gelaten. Het sinistere heeft plaats gemaakt voor melancholie en zelfs voor een zekere mate van speelsheid. Een veelvoorkomend thema is de relatie tussen mensen onderling. Barni geeft vorm aan dit idee door zijn in brons gegoten, langgerekte figuren in een situatie te plaatsen waarin ze afhankelijk zijn van elkaar. twee onderste mannen beiden een andere kant uitlopen. Het werk aan het Boscotondocomplex bestaat uit drie kale bomen. In elke boom zijn dieren, planten en mensen te zien, zowel in reliëf op de voet als aan de takken. Het oppervlak van de bomen is zo bewerkt dat het lijkt alsof het met dikke penseelstreken is beschilderd. De bomen zonder blad, de cactussen en de skeletten in de derde boom zorgen in combinatie met het vlakke geheel voor een vreemd, dor schouwspel. Toch is het geen somber werk, mede door de lichte kleur en de wonderlijke scènes. Barni heeft personen en objecten uit diverse culturen samen geplaatst in een wonderlijk tafereel. Er zijn diverse motieven aan te wijzen die regelmatig terugkeren in het oeuvre van Barni. De twee mannen in de roeiboort bijvoorbeeld. Het is een van de manieren waarop Barni de afhankelijkheid tussen mensen representeert. Het zijn twee mannen, samengebracht in een kleine ruimte, zonder de mogelijkheid de afstand tussen hen te vergroten. Ook de kale bomen zijn in precies dezelfde vorm terug te zien in een aantal tekeningen en schilderijen.

Het is niet toevallig dat Barni heeft gekozen voor drie bomen. Boscotondo betekent letterlijk 'rond bos'. De plek waar het kunstwerk staat moet een ontmoetingsplaats worden en een stukje rust en natuur bieden ten midden van stedelijk gebied. Dit komt geheel overeen met de opvattingen van de architect van het complex, de Florentijnse professor Adolfo Natalini. Natalini wil kunst en architectuur met elkaar verenigen. In zijn ontwerpen hebben straten en pleinen daarom een belangrijke rol. Het zijn juist deze plekken die mensen kunnen inspireren. Het is niet de eerste keer dat Barni en Natalini hun werk laten samenkomen. In totaal hebben ze in Nederland vier maal samengewerkt.

53. Aglaia

Aristide Maillol (Banyuls-sur-Mer, 1861- Perpignan, 1944)

Brons

Boscotondohal

Schenking aan gemeente Helmond door P. Fentener van Vlissingen bij zijn aftreden als directeur Vlisco in 1955.

De Franse beeldhouwer Aristide Maillol wordt in 1861 in Banyuls-sur-Mer, nabij de middellandse zee, geboren. Op twintigjarige leeftijd verlaat hij zijn geboortedorp om een artistieke carrière na te streven. Deze carrière begint hij als schilder. Na een studie aan de École des Beaux Arts in Parijs sluit hij zich in de jaren 1890 aan bij de Nabisgroep, waar onder meer Maurice Denis, Eduard Vuillard en Pierre Bonnard bij horen. Ook heeft hij enige tijd een eigen tapijtweverij, maar door een oogziekte wordt hij gedwongen dit op te geven. Hoewel hij nooit zal stoppen met schilderen legt hij zich vanaf de eerste jaren van de twintigste eeuw toe op het beeldhouwen, aanvankelijk in hout, later in brons.

In zijn beeldhouwkunst heeft hij zich toegelegd op het vrouwelijk naakt. Hij heeft een type vrouw gecreëerd dat in verschillende hoedanigheden terug blijft keren in zijn sculpturen. Deze bronzen robuuste vrouwenlichamen geven blijk van Maillols bewondering voor de klassieke Griekse beeldhouwkunst. In zijn werk probeert hij tot eenzelfde mate van sereniteit en krachtige eenvoud te komen. Het hier ten toon gestelde beeld *Aglaia* vervaardigt Maillol in 1930 in zijn werkplaats in Marly-le-Roi. Hij wordt geïnspireerd door zijn toenmalige model en muze Lucille Passavant en geeft het de naam *La Nymphe* mee. In datzelfde jaar neemt Maillol het op als centrale figuur in een driedelige beeldengroep die later de titel *Les trois Nymphes* krijgt. Het is onbekend hoe het beeld aan de huidige titel *Aglaia* is gekomen. Aglaia is een van de drie gratiën (godinnen die Venus dienen). Deze gratiën zijn de personificatie van gratie en schoonheid. Hoe dan ook is het beeld typerend voor Maillols voorliefde voor klassieke thema's.

Ook in andere opzichten is dit beeld kenmerkend voor de rest van zijn oeuvre. Het glad gepolijste vrouwenlichaam is door de beeldhouwer ontdaan van elk afleidend kenmerk. Wat overblijft is een sensueel en vervolmaakt maar zuiver lichaam dat in al zijn eenvoud beantwoordt aan het klassieke ideaal van harmonie en innerlijk evenwicht. De vrouw straalt een evenwichtige, universele schoonheid uit. Ze heeft zich teruggetrokken in haar eigen lichaam en laat de wereld om haar heen aan haar voorbij trekken. Deze serene kalmte symboliseert de beeldhouwkunst van Maillol.

Als kunstenaar heeft Maillol een belangrijke rol gespeeld in de ontwikkeling van de beeldhouwkunst. Een sculptuur moet volgens Maillol boven alles statisch en uitgebalanceerd zijn als in de architectuur. Deze opvatting leidde tot solide vormen en duidelijk gedefinieerde volumes. Door zijn beelden op deze manier op te bouwen ontstaan sterk vereenvoudigde maar uiterst krachtige lichamen. Zijn kunst is van grote invloed geweest op beeldhouwers als Brancusi, Henri Laurens en Henry Moore.

54. Ballerina

Giacomo Manzù (1908 Bergamo, 1991 Rome)

Brons

Collectie Gemeentemuseum Helmond

De Italiaanse beeldhouwer Giacomo Manzù neemt een belangrijke positie in binnen de Italiaanse beeldhouwkunst van de twintigste eeuw. Hij wordt geboren in een groot gezin van een schoenlapper en een koster. Zijn eerste kennismaking met de beeldende kunsten maakt hij op elfjarige leeftijd als leerling van een houtsnijder van kerkelijke beelden. Later werkt hij nog bij een vergulder en een stukadoor. Hij heeft zich zonder academische scholing gevormd. Tijdens zijn dienstitijd in Verona wordt duidelijk hoe ver zijn liefde voor de kunst werkelijk gaat. De klassieke en middeleeuwse meesterwerken daar maken zo'n indruk op hem dat hij besluit zijn baan op te geven en zich volledig op de kunsten te richten. In 1930 vestigt hij zich in Milaan waar hij ook zijn eerste opdracht krijgt: de decoratie van de kapel van de Katholieke Universiteit. Na deze opdracht neemt hij deel aan diverse tentoonstellingen in binnen- en buitenland. Zijn werkzaamheden in Milaan blijven niet onopgemerkt en hij krijgt een aanstelling aan de Academia di Brera. Hij zal van 1940 tot 1953 zowel hier als aan de Academie in Turijn les blijven geven in het beeldhouwen. Wanneer echter zijn plannen voor de oprichting van een internationale kunstopleiding door het Ministerie van Cultuur worden verworpen verlaat hij Milaan om in Salzburg tot in 1960 aan de door Oskar Kokoschka opgerichte Schule des Sehens te gaan doceren. Hier ontmoet hij ook de danseres Inge Schnabel, die zijn levenspartner wordt. Na zijn verblijf in Salzburg vestigt Manzù zich in Rome, waar hij zijn atelier heeft. Hier wordt in 1969 een permanente tentoonstelling ingericht met meer dan 400 werken van zijn hand. Al vroeg in zijn carrière krijgt hij erkenning voor zijn werk. In 1954 wordt hij benoemd tot lid van de Nationale Accademia de San Luca, voor een Italiaans kunstenaar de hoogste eer. Ook daarna zal hij vele internationale prijzen ontvangen, waaronder in 1966 de Lenin-Prijs voor de Vrede.

Manzù neemt een bijzondere plaats in tussen de moderne en traditionele beeldhouwkunst. Zonder twijfel had Manzù een grote eerbied voor de kunst uit de klassieke oudheid. Hij heeft zich nooit verwant gevoeld met de experimentele kunstenaars van zijn tijd. Voor hem gold Donatello als een belangrijk voorbeeld, maar ook een negentiende-eeuws kunstenaar als Rodin bracht inspiratie. Onder invloed van diverse stromingen eindigt Manzù uiteindelijk bij een sober realisme. Kenmerkend is dat zijn gehele oeuvre gegrond is op zich steeds herhalende thema's. Onderwerpen die door de jaren heen terug blijven keren zijn onder meer kardinalen, moeder en kind, danseressen en passietaferelen. Met name religieuze onderwerpen nemen een groot deel van zijn werk in beslag. Religie heeft altijd een grote rol gespeeld in het leven van de kunstenaar. Manzù had persoonlijke contacten met Paus Johannes XXIII en heeft belangrijke opdrachten voor de kerk vervuld. Beroemde voorbeelden hiervan zijn enkele kerkpoorten voor de Sint-Pietersbasiliek in Rome (1964), poorten voor de Dom in Salzburg (1958) en voor de Sint Laurenskerk te Rotterdam (1968). Ook binnen zijn vrije werk blijft het thema terugkeren. Ondanks deze herhaling is zijn oeuvre breed en omvangrijk. Beeldhouwwerk blijft overheersen, maar hij breidt zijn expertise steeds uit naar andere terreinen. Zo illustreert hij boeken, schildert, ontwerpt juwelen en penningen en, geïnspireerd door Schnabel, maakt decors en kostuums voor balletten en opera's.

De *Ballerina* uit de collectie van het Gemeentemuseum Helmond is waarschijnlijk ook geïnspireerd op dit leven met zijn muze. Uit de jaren vijftig dateert een aantal van zijn bekendste beelden van danseressen, meestal naakten. Inge Schnabel stond hiervoor model. Dit beeld, waarvan niet bekend is in welk jaar het vervaardigd is, toont een jonge vrouw. Gekleed in een simpel jurkje, met het hoofd recht naar voren en met opgeheven kin, staat hier een vrouw die zowel autonomie en kracht uitstraalt. Door de sobere uitvoering van zowel vorm als oppervlak krijgt het beeld echter ook een zekere verstillings met zich mee. Deze combinatie van enerzijds dynamiek en anderzijds sereniteit is kenmerkend voor het werk van Manzù.

55. Floatsam

Anthony Cragg (Liverpool 1949)

Polystyreen

Collectie Gemeentemuseum Helmond

De Britse beeldhouwer Anthony Cragg behoort wereldwijd tot de belangrijkste beeldhouwers van dit moment. In zijn werk staan zijn fascinatie voor materie en de behoefte om daar een inhoudelijke betekenis aan toe te kennen voorop. Aanvankelijk werkte hij veel met afvalmaterialen die de consumptiemaatschappij afstootte. Cragg verwijst hiervoor naar de miljoenen producten die dagelijks wereldwijd worden ontworpen en geproduceerd. Deze voorwerpen worden algemeen als nuttig ervaren. Hij is geboeid door het gegeven van sculptuur als een product dat niet vanuit het perspectief van economisch nut wordt gemaakt. Cragg wil juist werken met (industriële) materialen en ze zodanig modelleren dat ze menselijke emoties en gedachten kunnen overbrengen naar de kijker. Met zijn beelden wil hij de zinnelijke en zintuiglijke kwaliteiten van een materiaal blootleggen. Daarom groepeerde hij zijn beelden ook altijd in tentoonstellingen naar materiaal. Naast industriële materialen als plastic en polystyreen, gebruikt hij ook klassiekere materialen als natuursteen, brons, glas en klei. Zelf zegt Cragg over zijn fascinatie voor materialen: "Wij zijn miljoenen jaren opgegroeid met de natuurlijke materialen om ons heen. We hadden de tijd om ons tot die materialen te verhouden en er mee om te gaan. (...) Nu maken wij in hoog tempo nieuwe materialen en objecten, maar we nemen niet de tijd om er een zinvolle relatie mee aan te gaan." Cragg wil als beeldhouwer die nieuwe materialen en objecten een betekenisvolle plaats geven in onze maatschappij, door ze te verwerken tot kunstwerken. Daarmee draagt hij bij aan de geestelijke ontwikkeling, toegevoegd aan de materiële vooruitgang die wel door iedereen geaccepteerd wordt. En juist deze kunstwerken komen doorgaans weer op plaatsen terecht waar wij de tijd kunnen nemen om er vertrouwd mee te raken en er daardoor een betekenis aan toe te kennen. In wezen is Cragg een filosoof en dichter die ons industrieel erfgoed op een universeel plan brengt.

In 2001 schonk de Vereniging van Vrienden van het Gemeentemuseum Helmond een sculptuur van Cragg aan het museum ter gelegenheid van de opening van de Boscotondohal, de nieuwe tentoonstellingszaal van het museum. Het beeld dateert van 2000 en is getiteld *Floatsam*, dat vrij vertaald 'wrakhout' betekent. De sculptuur is een complexe draaiende vorm met verschillende 'etages'. Misschien lijkt de vorm nog het meest op dolgedraaide kermiscarrousel. Het materiaal is polystyreen, een kunststof dat veel wordt gebruikt voor goedkope geperste voorwerpen als wegwerpbekertjes. De kleur doet nog het meest aan een zuurstok denken: in de witte grondstof zijn horizontale groen-blauwe lijnen aangebracht. Materiaal en kleurgebruik verhogen de beleving van kunstmatigheid. Wanneer we de feitelijke gegevens (vorm, materiaal en titel) samenbrengen, komen we tot associaties met een min of meer universele betekenis die ons bestaan raken. Denk aan wrakhout-afval/brandstof-polystyreen. De draaiende vorm lijkt te refereren aan de cyclus waarin zowel de materialen als het bestaan zich bewegen.

De in Liverpool geboren Anthony Cragg volgde een laboratoriumopleiding voordat hij de studie voor beeldend kunstenaar koos. Vanuit deze autobiografische achtergrond valt wellicht zijn interesse voor industriële producten en het gebruik van vormen als vizels, flessen, distilleerkolven en vaten te verklaren. Sinds 1977 is hij docent en vanaf 1988 verbonden als

professor aan de Kunstakademie in Düsseldorf. In 1988 won hij de prestigieuze Britse Turner Prize. Hij woont en werkt in Wuppertal.

Tekst: Frank Hoenjet

56. De Waterman

Saskia J.G. Pfaeltzer (Hilversum, 1955)

Brons

Boscotondoplein

In haar kleuterjaren tekende Saskia Pfaeltzer al. Later kreeg ze bootseerlessen van Jan Broerse. Ze raakte mateloos geïntrigeerd door de kunstenaars sfeer in zijn atelier. In 1973 meldde ze zich dan ook met een zak vol beeldjes en tekeningen bij de Rijksacademie voor Beeldende Kunsten in Amsterdam. Daar volgde ze de beeldhouwopleiding en de opleiding monumentaal schilderen. Behalve de kneepjes van deze twee professies leerde ze discipline; gewoon elke dag vroeg beginnen. Hard werken betekent in Pfaeltzers geval in een razend tempo produceren, om daaruit vervolgens het beste te kiezen.

Sinds 1992 woont Pfaeltzer voor een deel van het jaar op de Antilliaanse eilanden Sint Maarten en Sint Eustatius, ver van de Nederlandse kunstwereld. Ze reist regelmatig naar haar geboorteland voor het onderhouden van contacten, het verzorgen van gietwerk en het houden van exposities. Op de Antillen experimenteert ze noodgedwongen veel: werk materiaal is er schaars en de kist met gereedschap uit Nederland komt wel eens op het verkeerde eiland aan. Die experimenten resulteren in exposities vol plastieken van ter plekke gevonden materialen, zoals gevleugelde figuren van kippengaas en dansers van karton.

De invloed van de Antilliaanse leefwijze is terug te vinden in haar werk. Haar schilderijen zijn doortrokken van een tropische atmosfeer: broeierige avonden en felle strepen zonlicht door halfgesloten luiken. In haar beelden verschijnen naast dansers en vogelmannen ook rustende figuren, vol van melancholie en een lui wachten.

Van de kunstenaressen zijn in de beeldenroute meerdere werken opgenomen, namelijk *De Wolkenjager* op de Markt, *De Acrobaat* in het Ketsegangskes, *De Waterman* aan het Boscotondoplein en *Vrouwelijk Naakt* in de Veestraat.

Pfaeltzer ontving van de gemeente Helmond de opdracht een beeld/fontein te ontwerpen. Dit heeft geresulteerd in het kunstwerk *De Waterman* aan het F.J. van Thielpark (Boscotondo).

Het beeld *De Waterman* bestaat uit twee delen: een grote figuur op stelten die een kleed, een 'vaandel', aan de punten omhoog houdt. In het andere uiteinde van het kleed wikkelt zich een danspaar dat door een constante lichte regenval heen danst. De grote steltloper geeft de dansers voortdurend nieuwe energie via het neervallende water. Het danspaar danst onverstoort voort op het waterplateau terwijl de waterman zijn water schenkt.

Zelf zegt Pfaeltzer over haar sculptuur: 'Werken aan een fontein-ontwerp voor een plein sleept je onherroepelijk mee, niet alleen als kunstenaar maar ook als wandelaar, als kijker, als bewoner van een willekeurige stad. Je gaat grootschaliger denken en je bezint je op allerlei meeslepende en toepasselijke thema's voor de ruimte rondom de Boscotondo. Een klein circus van inspiratie barst in je hoofd los. Uiteindelijk kies je uit vele mogelijkheden het meest toepasselijke en geschikte ontwerp dat zich later ontwikkelt tot *De Waterman*.'

Tekst: LM, Folder *Saskia Pfaeltzer presenteert De Waterman*. Uitgave gemeente Helmond ter gelegenheid van de onthulling van de Waterman in 2005.

57. Jan en zijn maat

Marianne Vereijken (Eindhoven, 1958)

Hardsteen en brons

2002

Kasteellaan

Het beeld *Jan en zijn Maat* is ontworpen door de in Eindhoven geboren Marianne Vereijken. Vereijken studeerde in 1989 af aan de Koninklijke Academie voor Kunst en Vormgeving in 's Hertogenbosch. In verloop van tijd hebben haar beelden een ontwikkeling doorgemaakt van abstracte naar meer organische en figuratieve vormen. Ze onderzoekt naar eigen zeggen steeds meer de relatie tussen de kwetsbare mens en de wereld om hem heen. Begrippen als emotie en kwetsbaarheid zijn in haar werk van de laatste jaren een grote rol gaan spelen.

Het beeld is geschonken door het Eindhovens Dagblad ter gelegenheid van het veertig jarig bestaan van de stadskroniek Jan Traverse. Deze rubriek verscheen voor het eerst in 1962 en is sindsdien blijven bestaan als onderdeel van het Helmond Plus katern.

Het beeld bestaat uit een massief blok hardsteen met daarop twee bronzen delen. In het midden bevindt zich een krant en op een van de zijden zit een man, Jan Traverse, met aan zijn voeten een hondje. Zij nodigen eenieder uit om zitting te nemen op het plateau waar plaatselijke wijsheden kunnen worden uitgewisseld. Deze wijsheden vinden hun beslag in de regionale krant waarin 'de waarheid' gedrukt staat. Uiteindelijk brengt dat verlichting, al moeten we daar wel lang op wachten. Dit fenomeen wordt gesymboliseerd doordat de krant 's avonds van onderen uitgelicht wordt.

Tekst: Marianne Vereijken, LM

58. Open Galerie

Kasteellaan

In een aantal drukke verbindingstegen in het stadscentrum van Helmond worden kenmerkende zaken uit het heden en het verleden van de stad en haar inwoners onder de aandacht gebracht. In 't Hool, de Kamstraat, de Kasteellaan en aan het Speelhuisplein worden door middel van foto's diverse aspecten uit het leven in Helmond belicht. Zo is er, aansluitend op het Sportgala van de Gemeente Helmond, in de Kamstraat een expositie te zien van foto's van Helmondse sporthelden. Aan het Speelhuisplein worden foto's getoond van beeldhouwwerken die buiten de beeldenroute vallen. De andere stegen zullen om het half jaar een ander kenmerk van de stad tonen. Op deze manier ontstaat er een unieke open galerie die door iedereen vrij te bezoeken is. Elke expositie blijft ongeveer een half jaar te bezichtigen.

59. Overpeinzen

Willem van der Velden (1947)

Brons

Veestraat

Aangeboden door M. van der Kimmenade

Willem van der Velden heeft aan de Academie voor Opleiding tot Teken- en Handvaardigheidsleraar te Tilburg gestudeerd. Nog steeds is hij zes uur in de week werkzaam in het onderwijs; aan het Strabrecht College te Geldrop. De meeste tijd brengt hij echter als kunstenaar door in het atelier in Stiphout dat hij samen met zijn vrouw beheert.

Hier beperkt hij zich niet tot een bepaald medium of genre. Hij is gespecialiseerd in bronzen beelden en waterpartijen, aluminium bewegende beelden (bijvoorbeeld beeldomlopen voor uurwerken), keramische beelden, tekeningen, olieverfschilderijen, muurschilderingen en krijt- en potloodportretten. Het grootste gedeelte van zijn oeuvre is tot stand gekomen in opdracht. Opdrachtgevers zijn bedrijven uit binnen- en buitenland, verenigingen, gemeenten, scholen, maar ook particulieren. Werken van zijn hand zijn over een groot gedeelte van de wereld verspreid en onder meer terecht gekomen in Hongkong, Singapore, Australië, Frankrijk en Arizona. De Helmondse bevolking zal bekend zijn met zijn werk middels de beelden bij de ingang van het Elkerliek Ziekenhuis, het beeld in de route 'Beeld en Poëzie' in de Warande, De Kat in de Oranjebuurt, en het beeld bij De Veste in Brandevoort. En uiteraard door de twee beelden en de plaquette in deze beeldenroute. Ook maakt Van der Velden elk jaar de award 'Helmonder van het Jaar' en elke twee jaar een award die wordt uitgereikt aan een zich cultureel onderscheidende persoon of instelling; de Gouden Carat.

Het moge duidelijk zijn: de Helmondse kunstenaar is een zeer veelzijdig man. Hij laat zich met name inspireren door de mens. De mens alleen of in relatie tot een ander. Het leidt dikwijls tot ontroerende of komische taferelen. Typische figuren uit de geschiedenis keren met grote regelmaat terug in zijn werk. We zien ridders, narren, koningen en koninginnen, vaak met een knipoog weergegeven. Kledingstukken, muziekinstrumenten of lichaamsdelen lopen door in vloeiende vormen en gaan een eigen leven leiden.

Zijn sculptuur aan het begin van de Veestraat toont een man zittend op een hardstenen sokkel. Hij zit in een peinzende houding. Het beeld van de man is uitgevoerd in brons, met donker gekleurde groeven in het lichaam.

60. Dubbel paard

Gerard Engels (Deurne, 1945)

Brons

Veestraat

Gerard Engels werd in 1945 in Deurne geboren. Hij studeerde aan de Academie voor Industriële vormgeving te Eindhoven waar hij zich specialiseerde in de richting industrieel ontwerp. Na zijn studie is hij een periode werkzaam geweest als industrieel ontwerper. Momenteel is hij, naast zelfstandig beeldhouwer, tevens werkzaam als docent ruimtelijk vormgeven aan de academie waar hij ooit zelf studeerde. Gerard Engels heeft zijn eigen atelier in België en stelt sinds 1973 zijn werk veelvuldig ten toon in Nederland en België.

Dit bronzen beeld toont duidelijk de kenmerkende werkwijze van Gerard Engels. Zijn bronzen beelden worden in de eerste fase vanuit het centrum opgebouwd uit dunne plaatjes was. In het eindresultaat blijft deze ontstaansgeschiedenis zichtbaar. De stroken brons laten open plekken over. De herkenbare figuren van de paarden verkrijgen op deze wijze meer zeggingskracht. Ook doordat bepaalde lichaamsdelen zijn weggelaten, waardoor de beschouwer niet om de associatie met de klassieke beeldhouwkunst heen kan, verkrijgen de paarden een heroïsch karakter.

61. Door taaiheid en lenigheid aan eeuwigheid ontrukkt!

Toine Manders en Harry van Beek
Steen en brons
Havenweg

De titel van het beeld en het onderwerp, een sfinx, staan voor de overtuiging dat de Helmonder na moeizame tijden herrezen is en in het heden zal blijven. Het beeld is ontworpen door de Mierlonaar Harry van Beek en Toine Manders. Het beeld is aangeboden door twee ereprinsen van de carnavalsvereniging De Keiebijters; Europarlementariër Toine Manders en oud-burgemeester Wim van Elk. Ook de naam van de derde ereprins staat op de sokkel vermeld: wijlen minister Joseph Luns.

Het beeld is ontworpen door Toine Manders en Harry van Beek.

62. Ellips

Jan Verschoor (Amsterdam, 1943)
Brons
2001 geplaatst
Havenplein
aangekocht door Obragas

Jan Verschoor heeft sinds zijn afstuderen aan de Rijksacademie te Amsterdam in 1972 zijn werkterrein steeds verder verbreed. Hij werkt niet enkel met klassieke materialen als marmer en brons, maar ook met de moderne materialen als polyester, en aluminium. De laatste jaren heeft ook glas een plek gekregen in zijn oeuvre. Tijdens zijn opleiding lag de nadruk op de figuratieve benadering. Verschoor voelde echter al snel dat hij hier niet de gewenste voldoening uit kon halen en sloeg al snel na zijn afstuderen de weg van de abstractie in.

Zijn sculpturen bestaan uit langgerekte, vloeiende vormen. Het zijn composities waarin de tegenstelling tussen open en gesloten vormen de hoofdrol speelt. Elk beeld wordt gekenmerkt door een perfecte technische uitvoering waarbij het gladde oppervlak de aantrekkingskracht vergroot.

Het beeld voor het gebouw van Obragas heeft een ellipsvorm als basis. Wanneer men om het beeld heen loopt ervaart men telkens een andere variatie van deze vorm. Hierdoor krijgt het beeld een zekere speelsheid met zich mee. Ondanks het gebruikte materiaal, brons, maakt het geheel een fragiele indruk. Het gevoel van zwaarte wordt gerelativeerd. Dit wordt versterkt doordat het beeld slechts op een enkel punt op de sokkel rust en vanuit bepaalde gezichtspunten zelfs over lijkt te hellen.

Verschoor heeft velen sculpturen in opdracht van de overheid en het bedrijfsleven tot stand gebracht. Zijn vrije werk bevindt zich in verschillende museale en particuliere collecties. Ook neemt hij regelmatig deel aan tentoonstellingen in binnen- en buitenland. Sinds 1989 combineert hij zijn autonoom kunstenaarschap met een aanstelling als directeur en conservator van het Museum Jan van der Togt te Amstelveen.

63. Uitzicht I

Hans Baten ('s Hertogenbosch, 1949)
Chamotte
Havenweg

Hans Baten zag het levenslicht in 1949 in 's-Hertogenbosch. Na de middelbare school bezocht hij de Academie voor Beeldende Kunsten in Den Bosch, heeft hij nog een reclame vakopleiding afgerond en tenslotte de Academie in Tilburg doorlopen, waar hij zijn onderwijsbevoegdheid in de beeldende vakken heeft gehaald. Zijn specialisatie werd hier keramiek en metaal. Ook nu nog hebben deze materialen zijn voorkeur. Hij is al meer dan dertig jaar werkzaam als docent handvaardigheid en tekenen in het speciaal onderwijs.

Baten wordt vaak geïnspireerd door toevalligheden die ontstaan uit alledaagse zaken. Door deze geïsoleerd weer te geven prikkelen ze de fantasie of zijn ze juist ironiserend. Vaak geeft Baten, om te relativieren, deze alledaagse zaken met een knipoog weer. Of het dan kunst is of wordt, interesseert hem naar eigen zeggen niet zoveel. Hij ziet zijn werk als een verhaal, een registratie of een verbeelding van gewone dingen, die hij probeert in een keramische verpakking zo kernachtig mogelijk weer te geven.

De worsteling met het materiaal houdt hem nog het meest bezig. Als het product er is, is er in eerste instantie opluchting. Het is tenslotte gelukt. Meteen daarna de zelfkritiek, omdat het altijd beter kan, kernachtiger, professioneler. Dat blijft de drijfveer om zijn dingen te doen.

In de kunstroute zijn drie werken van Hans Baten opgenomen. Het zijn stuk voor stuk werken die een glimlach opwekken. Zeker omdat de toevallige voorbijganger de beelden in eerste instantie misschien niet eens op zal merken. Het beeld op het dak in het Ketsegangskes is een van de meest gefotografeerde beelden van Helmond.

Tekst: Hans Baten, LM

64. Stier

Marti de Greef (Eindhoven, 1951)
brons
1990
Oude Aa

Marti de Greef wordt in 1951 in Eindhoven als jongste in een gezin van vier geboren. Al in zijn jeugd komt zijn creatieve aard naar voren. Na twee jaar verlaat hij de MULO om een meer praktische studie te gaan volgen: de schildersopleiding aan de ambachtschool. Zoekend naar een richting die het beste bij hem past komt hij terecht als decorateur bij Krien de Grit en vervolgens als medewerker op de reclameafdeling bij een drogisterij. Van 1969 tot 1975 volgt hij een vrije studierichting aan de avondopleiding van de Academie voor Industriële Vormgeving te Eindhoven. Na het zien van een film over bronsgieter weet hij welke weg hij in wil slaan. In 1978 gaat hij aan de slag als bronsgieter. Het is een vak dat hij nog steeds weet te combineren met zijn kunstenaarsschap. De Greef voert al zijn sculpturen uit in brons. Het is een materiaal waar hij naar zijn gevoel alles in kwijt kan.

Kijkend naar de beelden van Marti de Greef kan men niet om de associatie met de klassieken heen. Bij nadere bestudering blijkt echter dat deze overeenkomst met name het onderwerp (amazonen, naakten, krijgers, stieren en paarden) en de grondvorm betreft. Vanuit deze basis vertrekt De Greef om op zijn weg naar het eindresultaat naar eigen inzicht lichaamsdelen af te kappen of juist dikker aan te zetten. Het gaat hem niet om de precieze weergave, maar om de zeggingskracht die het beeld uitstraalt. Het meest kenmerkende aspect van zijn werk, het weglaten van lichaamsdelen, gebeurt dan ook met dit doel voor ogen. Juist door dit weglaten zal de beschouwer aan het werk worden gezet. Wat ontbreekt, wordt immers in gedachten aangevuld. Hoewel De Greef vanuit een figuratieve basis vertrekt, komen zijn beelden los van de zichtbare werkelijkheid. Dit bewust weglaten van bepaalde lichaamsdelen ter verhoging van de esthetische waarde, gaat terug naar Auguste Rodin (1840-1917), die door De Greef ook zeker als inspiratiebron wordt gezien.

Dezelfde kracht die zijn beelden van naakte vrouwenlichamen kenmerkt vinden we op een andere manier terug in *De stier*. Marti de Greef is op dezelfde manier te werk gegaan. De stier is niet natuurgetrouw weergegeven; de kunstenaar heeft naar eigen inzicht bepaalde lichaamsdelen aangedikt of juist afgekort. De horens van de stier zijn naar beneden gericht, de achterpoten worden vol kracht naar achter geschopt. Waar de vrouwenlichamen sensualiteit en wulpsheid uitstralen, komt de De Greef met dezelfde werkwijze in dit beeld tot een oerkracht.

65. Uitzicht II

Hans Baten ('s Hertogenbosch, 1949)
Chamotte
Oude Aa

Hans Baten zag het levenslicht in 1949 in 's-Hertogenbosch. Na de middelbare school bezocht hij de Academie voor Beeldende Kunsten in Den Bosch, heeft hij nog een reclame vakopleiding afgerond en tenslotte de Academie in Tilburg doorlopen, waar hij zijn onderwijsbevoegdheid in de beeldende vakken heeft gehaald. Zijn specialisatie werd hier keramiek en metaal. Ook nu nog hebben deze materialen zijn voorkeur. Hij is al meer dan dertig jaar werkzaam als docent handvaardigheid en tekenen in het speciaal onderwijs.

Baten wordt vaak geïnspireerd door toevalligheden die ontstaan uit alledaagse zaken. Door deze geïsoleerd weer te geven prikkelen ze de fantasie of zijn ze juist ironiserend. Vaak geeft Baten, om te relativieren, deze alledaagse zaken met een knipoog weer. Of het dan kunst is of wordt, interesseert hem naar eigen zeggen niet zoveel. Hij ziet zijn werk als een verhaal, een registratie of een verbeelding van gewone dingen, die hij probeert in een keramische verpakking zo kernachtig mogelijk weer te geven.

De worsteling met het materiaal houdt hem nog het meest bezig. Als het product er is, is er in eerste instantie opluchting. Het is tenslotte gelukt. Meteen daarna de zelfkritiek, omdat het altijd beter kan, kernachtiger, professioneler. Dat blijft de drijfveer om zijn dingen te doen.

In de kunstroute zijn drie werken van Hans Baten opgenomen. Het zijn stuk voor stuk werken die een glimlach opwekken. Zeker omdat de toevallige voorbijganger de beelden in eerste instantie misschien niet eens op zal merken. Het beeld op het dak in het Ketsegangse is een van de meest gefotografeerde beelden van Helmond.

Tekst: Hans Baten, LM

66. De Duim

Wim Lemmen (Helmond, 1931)
Monoliet
Oude Aa

Beeldhouwer is Wim Lemmen niet altijd geweest. Na allerlei baantjes in zijn jonge jaren kwam hij terecht in de steenhouwerij, waar hij de technieken van het kappen in steen leerde. Hij werkte veel aan kerken en graven en alles wat hij maakte, werd nog met de hand gekapt. Omdat hij al snel wees was, heeft hij in zijn jeugd geen echte opleiding kunnen volgen, dus moest hij dat in de avonduren doen. Zo leerde hij bouwkundig tekenen, haalde hij een diploma aan de mediale sociale school, verwierf hij zich zijn werkmeestersdiploma en nam hij op de vrije academie les in boetseren. Op diezelfde vrije academie kwamen ze er al snel achter dat hij in steen kon kappen en zo werd hem gevraagd daar les in te geven.

Nee, beeldhouwen was eigenlijk een uit de hand gelopen hobby. Wim werd om gezondheidsredenen afgekeurd en mocht niet meer op de steenhouwerij werken. Hij kwam terecht op de ontwerpfdeling van een kartonnagefabriek, maar de beitels en hamers, die men toentertijd zelf moest aanschaffen voor het werk, lagen nog in het schuurtje. Van lieverlee ging hij wat "prutsen" met stukken steen en het gereedschap dat er toch was.

Het "prutsen" van Wim Lemmen resulteerde in steeds mooiere en betere beelden in marmer, hardsteen, kalksteen en allerlei soorten zandsteen. Voor de beelden die hij in steen kapte, had hij niet meer ter beschikking dan een houten hamer, een vuisthamer, puntbeitel, letterbeitel, grendiel, bouchardhamer en polijststenen. De stenen die hij gebruikte, kwamen vaak uit afgebroken kerken. Pas later had hij de mogelijkheid om steen te kopen. De ruwe blokken steen waren ooit zo groot dat ze met een takel over de schutting achter het huis gezet moesten worden. Op latere leeftijd is hij beelden gaan maken in brons. *De Duim* is hiervan een van de bekendste.

De sokkels onder de stenen beelden en later ook bronzen beelden, maakte hij altijd zelf. Dat deed hij ook voor andere kunstenaars, vaak in opdracht van Gemeente Helmond. Ook heeft de gemeente een aantal werken in bruikleen die in deze kunstroute zijn te bezichtigen.

Tekst: Familie Lemmen
www.lemmen-art.nl

67. Mythologie en Religie II

Johan Claassen (Beek en Donk, 1943)

Brons

Oude Aa

Voor Johan Claassen is de omgeving waarin hij opgegroeid is van grote invloed op zijn werk. Hij is geboren en getogen in het landelijke Brabant. Hij heeft zelf vele jaren in een kleine boerderij gewoond die vanwege de uitbreiding van het wegennet moest verdwijnen. Het leven van de boeren en hun vroegere gebruiksvoorwerpen en machines blijft in zijn werk terugkeren. De materialen die Claassen in zijn driedimensionale werk verwerkt zijn zeer divers. Zijn sculpturen kunnen bestaan uit objecten die hij in de natuur vindt, of uit oude gebruiksvoorwerpen uit het boerenleven. Hij kan geïnspireerd raken door de natuur om hem heen: door lichtval, door de klank en het gevoel van de wind. Dit alles combineert hij tot objecten die al deze inspiratiebronnen prijs geven, maar tegelijkertijd in hun nieuwe samenstelling onherkenbare, nieuwe en vervreemdende creaties vormen. Zo kunnen er menselijke gestalten ontstaan, opgebouwd uit bouten, schroeven, metalen constructies. Of er ontstaat een machine waarvan niet direct duidelijk wordt welk doel het dient. Zoals de *Aeolograaf*, een tekenmachine aangedreven door de wind. Of de vogelverschrikker met beweegbare windvanger uit 1977.

Deze werkwijze kan duidelijk geplaatst worden in de geschiedenis van de moderne beeldhouwkunst. Na Marcel Duchamp, die met zijn ready-mades de context van alledaagse objecten verschuift naar het esthetische, ontdekten jonge kunstenaars de talloze mogelijkheden van wat later 'assemblages' genoemd worden. Het zijn driedimensionale werken die zijn samengesteld uit gevonden voorwerpen en afvalmateriaal. Deze werkwijze vormde een demonstratie van het principe waarbij gold dat artistieke creatie niet afhankelijk was van vooropgestelde regels of zelfs van artistieke vaardigheden. Toch zou het niet terecht zijn te stellen dat deze werken ontstaan zijn uit zuiver toeval. Dit geldt ook voor het oeuvre van Johan Claassen. Het vinden van een object volgt immers op het zoeken. Eenmaal gevonden zet dit object een creatief proces in gang. Het achterliggende idee is ontstaan met behulp van met veel inspanning opgedane kennis en ervaring. In enkele gevallen speelt het gevonden voorwerp wel een zelfstandige rol. Dan heeft de natuur het object al zo gevormd dat Claassen een menselijk ingrijpen niet nodig acht en het onbewerkt onder de aandacht brengt. Een voorbeeld hiervan is het gemummificeerde konijn.

Buiten een avondcursus aan de Eindhovense Academie voor Industriële Vormgeving heeft Claassen geen opleiding gevolgd. De interesse in de beeldende kunst treft hem echter al op jonge leeftijd. In het Van Abbemuseum en op internationale tentoonstellingen maakt hij kennis met de moderne kunst. Kijkend naar zijn werk en werkwijze herkennen we de invloed van Jean Tinguely en Jean Arp. Met name in de schilder- en tekenkunst van Claassen zien we dat Kurt Schwitters, Paul Klee, Jean Dubuffet en Antoni Tàpies hem geïnspireerd hebben. Ook het werk van Mondriaan en de dadaïsten heeft hem beïnvloed. Uit al deze verschillende hoeken haalt Claassen zijn inspiratie en vermengt dit tot een eigen beeldtaal. We zouden dus

kunnen stellen dat het werk van Claassen gevormd wordt door de combinatie van zijn landelijke komaf en de moderne kunst.

Dit geldt ook voor zijn beeld in deze kunstroute. Johan Claassen weet van te voren niet precies wat de uiteindelijke vorm van zijn werk gaat worden. Via het toeval ontstaat het uiteindelijke beeld. Deze sculpturen lenen zich niet voor een eenduidige interpretatie. De beschouwer zal verschillende delen op elkaar in laten werken en uiteindelijk samen laten smelten tot een bepaalde associatie. In het geval van *Mythologie en Religie II* leiden vormen die lijken te zijn weggehaald uit gebruiksvoorwerpen en machines, de fantasie uiteindelijk naar een langgerekt lichaam van een fantasiewezen.

68. Een luisterend oor

Willem van der Velden (1947)

Brons

Oude Aa

Geschonken door Stichting Helmond Promotion 1983-2005

Willem van der Velden heeft aan de Academie voor Opleiding tot Teken- en Handvaardigheidleraar te Tilburg gestudeerd. Nog steeds is hij zes uur in de week werkzaam in het onderwijs; aan het Strabrecht College te Geldrop. De meeste tijd brengt hij echter als kunstenaar door in het atelier in Stiphout dat hij samen met zijn vrouw beheert.

Hier beperkt hij zich niet tot een bepaald medium of genre. Hij is gespecialiseerd in bronzen beelden en waterpartijen, aluminium bewegende beelden (bijvoorbeeld beeldomlopen voor uurwerken), keramische beelden, tekeningen, olieverfschilderijen, muurschilderingen en krijt- en potloodportretten. Het grootste gedeelte van zijn oeuvre is tot stand gekomen in opdracht. Opdrachtgevers zijn bedrijven uit binnen- en buitenland, verenigingen, gemeenten, scholen, maar ook particulieren. Werken van zijn hand zijn over een groot gedeelte van de wereld verspreid en onder meer terecht gekomen in Hongkong, Singapore, Australië, Frankrijk en Arizona. De Helmondse bevolking zal bekend zijn met zijn werk middels de beelden bij de ingang van het Elkerliek Ziekenhuis, het beeld in de route 'Beeld en Poëzie' in de Warande, De Kat in de Oranjestraat, en het beeld bij De Veste in Brandevoort. En uiteraard door de twee beelden en de plaquette in deze beeldenroute. Ook maakt Van der Velden elk jaar de award 'Helmonder van het Jaar' en elke twee jaar een award die wordt uitgereikt aan een zich cultureel onderscheidende persoon of instelling; de Gouden Carat.

Het moge duidelijk zijn: de Helmondse kunstenaar is een zeer veelzijdig man. Hij laat zich met name inspireren door de mens. De mens alleen of in relatie tot een ander. Het leidt dikwijls tot ontroerende of komische taferelen. Typische figuren uit de geschiedenis keren met grote regelmaat terug in zijn werk. We zien ridders, narren, koningen en koninginnen, vaak met een knipoog weergegeven. Kledingstukken, muziekinstrumenten of lichaamsdelen lopen door in vloeiende vormen en gaan een eigen leven leiden.

Aan het eind van de waterloop door de Oude Aa luistert een man aandachtig naar het water dat onder hem door loopt. Het oppervlak van het beeld is bewerkt en er lopen donkere groeven over het geheel. Het lijkt de man iets van een reptielenhuid te geven. Dit idee wordt versterkt door de groene kleur en de vorm van zijn benen.

69. Onderweg naar water

Peter Erftemeijer (Hoorn, 1956)

Brons

Veestraat

Peter Erftemeijer is op 9 augustus 1956 in Hoorn geboren. In 1974 begint hij zijn beeldhouwopleiding aan de Koninklijke Academie in Den Haag en vervolgt deze van 1976 tot en met 1979 aan de Rijksacademie in Amsterdam. Sindsdien exposeert Erftemeijer zijn werk regelmatig in galleries, musea, en op kunstbeurzen. Zijn werk is in het bezit van overheidsinstellingen, bedrijven, kunstverzamelaars en particulieren. Bronzen beelden van zijn hand staan in de openbare ruimte van verschillende gemeenten in het land.

Peter Erftemeijer is een beeldhouwer die het leven omarmt. Het alledaagse leven vangt hij in zijn beelden. Zo worden het aansprekende en herkenbare momentopnames gekenmerkt door eenvoud, maar ook door een krachtige plastische expressie. Zijn met grote zorg vormgegeven beelden vertellen plastische verhalen over mensen, zonder te vervallen in het anekdotische. Over mensen met hun kracht en hun emoties. De expressie zit zowel in de beweging als in de uitbeelding. Zijn beelden zijn evenbeelden van dagelijks waarneembare fenomenen, maar tillen die tegelijkertijd boven zichzelf uit. Zijn figuren lijken betrappt in hun gewone doen, tot stilstand gebracht in een ongeposeerde houding en daardoor uiterst expressief. Toch zijn zijn sculpturen geen natuurgetrouwe weergave van de werkelijkheid. Om de schoonheid van de eenvoud te bereiken abstraheert de kunstenaar, en details worden weggelaten. Wat overblijft is de beeldhouwkunst in haar zuiverste vorm. Peter Erftemeijer gebruikt het onderwerp als inspirerende aanleiding om van daaruit zich met de taal van de beeldhouwer zo krachtig mogelijk uit te spreken.

Het beeld staat aan de kop van de waterloop door de straat De Oude Aa. Deze waterloop stroomt over dezelfde plek waar tot eind jaren vijftig het riviertje de Aa stroomde.

Tekst: Peter Erftemeijer, LM

70. De Speelman

Gerard Engels (Deurne, 1945)

Hout

Veestraat

Sinds 1980 in bezit van gemeente Helmond

Gerard Engels werd in 1945 in Deurne geboren. Hij studeerde aan de Academie voor Industriële vormgeving te Eindhoven waar hij zich specialiseerde in de richting industrieel ontwerp. Na zijn studie is hij een periode werkzaam geweest als industrieel ontwerper. Momenteel is hij, naast zelfstandig beeldhouwer, tevens werkzaam als docent ruimtelijk vormgeven aan de academie waar hij ooit zelf studeerde. Gerard Engels heeft zijn eigen atelier in België en stelt sinds 1973 zijn werk veelvuldig ten toon in Nederland en België.

Gerard Engels werkt voornamelijk in brons, maar hij voert zijn sculpturen ook uit in keramiek en hout. Zijn *Speelman* is gekapt uit de houtsoort iroko, een zeer duurzaam soort uit tropisch Afrika. In het oppervlak zijn duidelijk de sporen te zien van de bewerking. In combinatie met de grove uitvoering van de figuur zelf krijgt het beeld een grotere mate van abstractie. Deze weg tussen het figuratieve en het abstracte is kenmerkend voor het oeuvre van Gerard Engels.

A. Van onrust naar rust

Toon Slegers (Mierlo, 1929 –Weebosch, 2004)

Brons

1970

Gevel politiebureau, Zuid Koninginnewal

Toon Slegers wordt als jongste in een gezin van zeven kinderen geboren. Zijn vader was huis- en decoratieschilder, en van de zeven kinderen volgen er vier de artistieke weg van hun vader. Op zestienjarige leeftijd gaat Toon Slegers in de leer bij de Eindhovense beeldhouwer Hendrik Siegers. Rond deze tijd studeert zijn zes jaar oudere broer Piet aan de Academie voor Beeldende Kunsten te Arnhem. Toon Slegers zal deze stap niet zetten. Hij werkt zo'n twee jaar bij zijn broer. In 1950 volgt hij in Parijs lessen van onder meer Ossip Zadkine. Via zijn vrouw, Willy van der Putt, doet Toon contacten op in de Amsterdamse kunstkringen. Zo komt hij nog een aantal jaar in het atelier van John Raedecker te werken.

Vanaf 1960 krijgt zijn werk door deelname aan diverse groepstentoonstellingen steeds meer bekendheid. Zijn oeuvre laat zich onderverdelen in meerdere fasen. Zijn eerste periode kenmerkt zich door gesloten en strakke vormen die dicht bij de natuurgetrouwe weergave van de werkelijkheid blijven. Wanneer hij de overstap maakt naar stalen constructies, krijgt zijn werk een symbolische waarde mee. Zijn latere werk, dat hij uitvoert in brons heeft een abstract, expressionistisch karakter. Het wordt gekarakteriseerd door grillige, asymmetrische vormen. Slegers laat zich hierin inspireren door natuurvormen als de vlucht van een vogel, of de schaduwen in een bos.

Naast het vrije werk voert Toon Slegers diverse monumentale beeldhouwwerken in opdracht uit. Zijn bekendste is de uitvoering van de bronzen deur, ofwel de 'dikke deur' in het provinciehuis te 's Hertogenbosch.

Het grillig gevormde wandreliëf aan het politiebureau kent een horizontaal gedreven kracht. De tegenstellingen tussen de massa en openheid, de dunne, spitse vormen en de ronde, dikkere vormen creëren een spanningsveld zonder dat de harmonie verloren gaat. Het brengt evenwicht ten midden van het strakkere lijnenspel van het gebouw.

B. Zonder titel

Eugène Dodeigne (Rouvreux, 1923)

Steen van Soignis

Weg op de Heuvel

Het steenhouwen heeft Eugène Dodeigne niet van een vreemde. Als dertienjarige jongen leert hij het ambacht van zijn vader die een steenhouwerij in Tourcoing, Noord-Frankrijk, bezit. In dit familiebedrijf helpt hij met het vervaardigen van grafzerken en decoraties voor gebouwen. Dodeigne wil echter meer dan dat. Na goedkeuring van zijn vader volgt hij vanaf 1936 teken- en boetseerlessen aan de kunstacademie. Hier blijft zijn talent niet onopgemerkt en een logische stap volgt in 1943: toelating tot de École des Beaux Arts te Parijs. In deze stad komt hij in aanraking met beeldhouwkunst uit verschillende perioden. Het is met name de primitieve kunst in het Musée de L'Homme die hem zal blijven inspireren.

Sinds 1950 woont en werkt Dodeigne in Bondues, nabij Lille, in het door hem zelf gebouwde Le Pot de Fer. Hier maakt hij in de winter houtskooltekeningen en kleine bronzen beelden. In de zomer werkt hij buiten aan zijn meer dan levensgrote steensculpturen, die vaak voortkomen uit zijn tekeningen. Zijn werk is geïnspireerd op de menselijke figuur. Toch is het niet de uiterlijke verschijningsvorm van de mens die hij weergeeft. Het gaat in zijn werk om iets wat we zouden kunnen omschrijven als een oervorm van de mens.

De menselijke gestalte lijkt te zijn geboren uit het steen en zo een volledig uit de natuur ontstaan object te zijn. Hoewel de natuurlijke vorm van de steen gevolgd wordt, is het wel de kunstenaar die het proces volledig beheerst. De hoekige vormen, scherpe kanten, lichte en donkere, glinsterende banen verraden het ingrijpen van de kunstenaar. Dodeigne houdt het oppervlak van zijn sculpturen bewust grof en deze suggestie van het onvoltooide omringt de figuren met een geheimzinnige sfeer. Zijn mensfiguren roepen herinneringen op aan archaische culturen. Hier herkennen we de invloed van de primitieve kunst die Dodeigne in Parijs leerde kennen. De trage, verstarde figuren lijken zich voort te bewegen in een eigen wereld, afgesloten van het gejaagde leven om hen heen. Er straalt een zekere angst en

droefenis van ze af, maar tegelijkertijd worden de beelden gekenmerkt door een oerkracht. Onbereikbaar, soms zelfs dreigend, staan ze in het landschap, alsof het hun natuurlijke omgeving is. Onder de hand van de kunstenaar zijn de sluimerende krachten van de steen tot leven gekomen.

C. De zeven snippen

Evert den Hartog (1949)

Brons

Weg op den Heuvel

Prijs, toegekend door de Bank van Nederlandse Gemeenten aan de gemeente Helmond voor beste financiële functie in 1997.

Evert den Hartog werd in 1949 geboren. In de jaren 1970 – 1975 studeerde hij aan de Academie voor Beeldende Kunsten te Rotterdam waar hij onder meer les kreeg van Bram Roth en Arie Teeuwisse. Na eerst een aantal jaar keramische beelden te hebben gemaakt stapte hij over op het materiaal brons. Zijn onderwerpskeuze betreft mensen, dieren en onderwerpen uit de Griekse mythologie. Hij geeft voornamelijk dieren weer. In deze beelden tracht hij het karakter van het dier te vangen in enkele uitgebalanceerde vormen.

Zijn sculptuur aan de Weg op den Heuvel bestaat uit zeven snippen waarbij de onderste vier de overige dragen. De onderste snippen staan roerloos op poten die gevormd worden door een enkele, zuiver ronde staaf. Naar boven toe wordt de beweging steeds sterker en de compositie losser. Zo loopt de vleugel van de bovenste snip door die van de vogel daaronder. Op deze manier heeft de kunstenaar twee typerende vormen van de vogel weergegeven; de strakke onbeweeglijkheid en de krachtige lijnen tijdens de vlucht.

D. La Gracieuse

Bastiaan de Groot (Tietjerksteradeel, 1948)

Marmer

Nabij stadskantoor

Bastiaan de Groot studeerde van 1970 tot 1975 in Groningen en specialiseerde zich hier in het beeldhouwen. Hij werkt met natuursteen, voornamelijk marmer en graniet, soms gecombineerd met ijzer of andere materialen. Hij maakt onder andere tuinbeelden, monumentale beelden en landschappelijke "ingrepen". Zijn materiaal importeert hij uit Portugal en Zweden. Hij werkt zowel vrij als in opdracht.

Bastiaan de Groot beschouwt zijn beelden zelf als 'verdikte plaatjes uit marmer'. De beelden zijn geheel ontdaan van de verplichting een ruimtelijk anatomische werkelijkheid te creëren. Het gaat de kunstenaar om de vorm van de steen en de daarmee gepaard gaande monumentaliteit.

E. Zuil

Piet Bergths (Meers, 1948)

Naamse steen/carrara marmer

1992

Piet Bergths wordt in 1948 in Meers geboren. Hoewel niemand uit het grote gezin affiniteit had met kunst, voelde hij al vroeg dat hij met zijn creativiteit verder wilde. Om toch eerst zekerheid te verkrijgen werd hij opgeleid tot chemisch analist. In 1971 begon hij dan toch aan een opleiding aan de Academie voor Beeldende Kunsten te Maastricht. Tijdens deze opleiding werkt hij voornamelijk met hout en brons. Hoewel deze materialen terug blijven komen in zijn oeuvre, ligt zijn voorkeur bij het hardere materiaal steen. Het is met name de geschiedenis van de steen die hem zo aanspreekt. Het materiaal, gevormd door een eeuwenlange periode, dwingt respect af bij de beeldhouwer. Maar ook het fysieke gedeelte van het werken met steen spreekt hem aan. Het kappen en boren geeft hem rust.

De kunstenaar heeft een kritische, bewuste houding naar de wereld om hem heen. Hij is zich erg bewust van de invloed van de mens op de natuur. Het belang van en het respect voor de natuur blijft in zijn werk terugkomen in diverse thema's.

Het beeld nabij het gemeentekantoor toont zijn kritische, maar ook positieve instelling. De zuil is in het midden gespleten en lijkt bijeen te worden gehouden door een doekvorm. Zowel deze doek als de gespletenheid keert vaker terug in werk uit deze periode. Door de steen te splijten wordt het materiaal op de proef gesteld. Piet Berghs wil op deze manier de steen laten ademen en zoekt bewust het spanningsveld op tussen het moment van lukken en mislukken. Op deze manier komt niet enkel de massiviteit van de steen naar voren, maar ook de kwetsbaarheid. De regelmatig terugkerende doekvorm, eveneens gekapt in steen, verbindt de beide zijkanten. Het is de uiting van het geloof in een bundelende kracht in een gespleten wereld.

E. La Gargouille

Bastiaan de Groot (Tietjerksteradeel, 1948)

Marmer

Bij stadskantoor

Bastiaan de Groot studeerde van 1970 tot 1975 in Groningen en specialiseerde zich hier in het beeldhouwen. Hij werkt met natuursteen, voornamelijk marmer en graniet, soms gecombineerd met ijzer of andere materialen. Hij maakt onder andere tuinbeelden, monumentale beelden en landschappelijke "ingrepen". Zijn materiaal importeert hij uit Portugal en Zweden. Hij werkt zowel vrij als in opdracht.

Bastiaan de Groot beschouwt zijn beelden zelf als 'verdikte plaatjes uit marmer'. De beelden zijn geheel ontdaan van de verplichting een ruimtelijk anatomische werkelijkheid te creëren. Het gaat de kunstenaar om de vorm van de steen en de daarmee gepaard gaande monumentaliteit. Dit marmeren beeld dankt zijn naam aan de waterspuwers zoals die aan te treffen zijn aan gotische kerken.